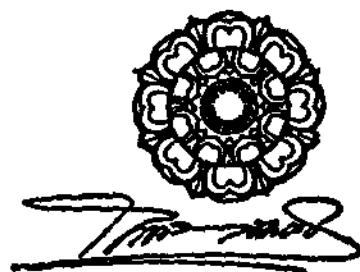

หนีไปจากเสรีภาพ

รากฐานทางจิตวิทยาของระบบเผด็จการ

อริศ พรอมม์, เขียน
สมบัติ พิเศษสะอาด แปล

มูลนิธิโกมลสีมทอง

คณะกรรมการ

พิภพ ธงไชย ชงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์
สมถวิล วิริยะสุนทร ฐิติมา กุณศิริรานนท์

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์		(๕)
คำนำผู้แปล		(๑๔)
คำนำผู้เขียน		(๒๓)
บทที่ ๑	อารัมภบท	๓
บทที่ ๒	ลักษณะอำนาจนิยม	๑๑
บทที่ ๓	ลักษณะทำลาย	๗๒
บทที่ ๔	การถ้อยตามแบบหุ่นยนต์	๘๑
บทที่ ๕	เสรีภาพกับประชาธิปไตย	๑๑๑
ภาคผนวก	บุคลิกภาพกับกระบวนการทางสังคม	๑๓๘

บทที่ ๔

การกล้อยตามแบบหุ่นยนต์

กลไกหลบหนีที่เราอภิปรายมาแล้วเป็นกลไกที่คนเราใช้ ขจัดความรู้สึกไร้พลังกำลังหรือไร้ความสลักสำคัญ (เมื่อเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับพลังอำนาจอันใหญ่โตมหึมาของโลกที่อยู่ภายนอกตัวเอง) โดยใช้วิธีสลักทิ้งบุรณภาพของตนหรือทำลายผู้อื่น เพื่อไม่ให้โลกมาคุกคามตนเองต่อไป

กลไกหลบหนีอีกอย่างได้แก่การถอนตัวออกจากโลกโดย สิ้นเชิง กระทั่งตัวเองไม่รู้สึกว่าโลกมาคุกคามตนอีก (ถึงในกรณีของผู้ที่เป็นโรคจิต) กลไกหลบหนีอีกอย่างได้แก่การขยายตัวในแง่จิตวิทยากระทั่งโลกภายนอกมีขนาดเล็กลงโดยเปรียบเทียบ กลไกเหล่านี้มีความสำคัญสำหรับจิตวิทยากรณีบุคคล แต่ไม่สำคัญนัก

เมื่อมองในแง่ของวัฒนธรรมส่วนรวม ผู้เขียนจะไม่ขอพูดถึงกลไกเหล่านี้ หากจะพูดถึงกลไกหลบหนีอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอันมาก

กลไกชนิดนี้เป็นสิ่งที่คนปรกติในสังคมปัจจุบันใช้เป็นทางออกกันส่วนใหญ่ เราอาจจะสรุปกลไกชนิดนี้ได้ดังต่อไปนี้ คนที่ใช้กลไกชนิดนี้จะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง เขาจะยอมรับบุคลิกภาพชนิดที่วัฒนธรรมแบบหนึ่งหยิบยื่นให้โดยสิ้นเชิง ชื่อนี้เองจึงทำให้เขากลายเป็นคนที่เหมาะสมกับคนอื่น และเป็นอย่างที่คุณอื่นคาดหวังให้เขาเป็น ความแบ่งแยกระหว่าง "ตัวฉัน" กับโลกจะหมดไป พร้อมกันนี้ความรู้สึกโดดเดี่ยว ไร้ผลกำลังก็หมดไปด้วย กลไกชนิดนี้จึงเปรียบได้กับกิ่งก่าเปลี่ยนสี สัตว์พวกนี้จะเปลี่ยนสีจนคล้ายกับสิ่งแวดล้อมจนแทบจะแยกจากสิ่งแวดล้อมไม่ออก คนประเภทที่ทั้งตัวตนจนกลายเป็นหุ่นยนต์เช่นว่านี้ไม่จำเป็นจะต้องรู้สึกโดดเดี่ยวและมีความวิตกกังวลอะไรอีก เพราะเขาเข้ากันได้กับคนอื่นนับล้าน ๆ ที่มีสภาพเป็นหุ่นยนต์เหมือนกัน แต่ราคาที่เขาต้องจ่ายนั้นสูงลิ่ว เพราะเขาต้องสูญเสียตัวตนไปจนหมด

สมมุติฐานที่ว่าคนทั่วไปชอบขจัดความโดดเดี่ยวด้วยการทำตัวเป็นหุ่นยนต์เช่นนี้ ออกจะแย้ง ๆ กับความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ที่แพร่หลายอยู่ในวัฒนธรรมของเรา พวกเราส่วนใหญ่มักที่ขลุ่มนกันว่าขึ้นชื่อว่ามีมนุษย์ยอมมีอิสระในการคิด รู้สึก และกระทำอะไร

คามที่ปรารถนา ความคิดเกี่ยวกับมนุษย์เช่นนี้เป็นแก่นของลัทธิ
 บั๊จเจกนิยมปัจจุบัน ไซ้แต่เท่านั้นพวกเราก้ยังเชื่ออย่างสนิทใจว่า
 เขาก็คือ “เขา” เราก้คือ “เรา” ความคิด ความรู้สึก ความต้อง
 การก็ย่อมเป็น “ของเขา” หรือ “ของเรา” อยู่วันยังค่ำ แม้ในหมู่
 พวกเราจะมีผู้ที่เป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงอยู่บ้าง แต่ความเชื่อ
 เช่นนั้นก็มาเสียเป็นส่วนใหญ่ ไซ้ยังเป็นความเชื่อที่มีพิษภัยอยู่
 ไม่น้อย เพราะมันคอยชักขวางไม่ให้เราคิดกำจัดเงื่อนไซ้ต่างๆอัน
 ก่อให้เกิดภาวะเช่นนี้ (ภาวะหุนยนต์)

ในที่นี้เรากำลังจะพูดถึงปัญหาพื้นฐานอย่างหนึ่งของจิต-
 วิทยา เราอาจอภิปรายปัญหานี้ได้ด้วยการตั้งคำถามดังต่อไปนี้ ทัว
 ทนคืออะไร การกระทำต่างๆ อันทำให้คนเราเกิดภาพลวงตาว่า
 เป็นการกระทำของตัวเองนั้นมีลักษณะหรือธรรมชาติอย่างไร
 ความเป็นไปเองหรือการแสดงออกตามธรรมชาติคืออะไร การ
 กระทำที่เป็นกันแบบเป็นอย่างไร อีกตั้งคำถามทั้งหมดนี้เกี่ยวข้อง
 กับเสรีภาพอย่างไร ในบทนี้เราจะพยายามชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลจาก
 ภายนอกอาจกระตุ้นให้คนเราคิดและรู้สึกอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วเขา
 หลงคิดว่านั้นเป็นความคิดและความรู้สึกของเขาเอง นอกจากนั้น
 เราจะชี้ให้เห็นอีกว่าคนเราอาจเก็บกดหรือสะกดความคิดและความ
 รู้สึก จนความคิดและความรู้สึกนั้นไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของตัวคน

ของเขาคือต่อไป เราจะนำเอาปัญหาที่พูดถึงในบทนี้ไปอภิปราย
ต่อในบทที่ ๕ ซึ่งว่าด้วย “เสรีภาพกับประชาธิปไตย”

เราจะเริ่มการอภิปรายด้วยการวิเคราะห์ความหมายของประ-
สพการณ์ที่อยู่ในคำพูดที่ว่า “ฉันรู้สึก” “ฉันคิด” “ฉันต้องการ”
เวลาเราพูดว่า “ฉันคิด” ดูเหมือนมันเป็นคำพูดที่ชัดเจนไม่มีข้อ
คลุมเคลือ ดูเหมือนปัญหามีอยู่เพียงว่าสิ่งที่ฉันคิดมันถูกหรือผิด
ไม่ได้ *อยู่ที่ว่าฉันได้คิดจริง ๆ หรือเปล่า* แต่ในรูปธรรมของการ
ทดลองอย่างหนึ่งกลับแสดงให้เห็นว่าคำตอบต่อปัญหานี้ไม่จำเป็น
จะต้องเป็นอย่างที่เราคิด ขอให้เราเข้าไปสู่การทดลองในรูปของ
การสะกดจิต นาย ก เป็นผู้ที่ถูก นาย ข (นักสะกดจิต) สะกดจิต
ให้หลับไป นาย ข บอกว่าหลังจากนาย ก ตื่นขึ้นมาแล้ว นาย ก
จะต้องเกิดอยากอ่านตำแน่งฉบับ ซึ่งเขาจะต้องเชื่อว่านำติดตัวมาด้วย
นาย ก จะต้องค้นหาตำแน่งฉบับแล้วก็หาไม่พบ ต่อจากนั้น นาย ก
จะต้องเชื่อว่ามีคนอีกคนหนึ่งคือนาย ค มาขโมยเอาตำแน่งฉบับไป
นาย ก จะต้องแสดงอาการโกรธนาย ค อย่างมาก นอกจากนี้นาย
ข (นักสะกดจิต) ยังบอกนาย ก ว่าเขาจะต้องลืมเสียว่าทั้งหมดนี้
เป็นสิ่งที่ นาย ข บอกหรือแนะนำให้เขาทำในตอนที่เขาหลับด้วย
การสะกดจิต ควรตราไว้ว่านาย ค นั้นเป็นคนที่ นาย ก ไม่เคย
โกรธซึ่งมาก่อน และถามเหตุการณ์ก็ไม่มีเหตุผลอะไรด้วยที่นาย ก

จะโกรธนาย ก ยิ่งไปกว่านั้น นาย ก ก็หาได้นำต้นฉบับติดตัว
มาไม่

แล้วอะไรเกิดขึ้น พอนาย ก ค้นเขาก็คุยถึงเรื่องอะไรอยู่
กรุหนึ่ง แล้วนาย ก ก็พูดขึ้นว่า “เออ ที่พวกมันทำให้ผมนึกถึง
อะไรอย่างหนึ่งที่ผมเขียนเอาไว้ในต้นฉบับ เอาดะผมจะอ่านให้
คุณฟัง” เขามองหาต้นฉบับ แต่ก็หาไม่พบ นาย ก จึงหันไป
มองนาย ค แล้วบอกว่านาย ค คงจะหยิบเอาต้นฉบับไป พอนาย
ค ปฏิเสธ นาย ก ก็เคียดๆ แล้วที่สุดท้ายก็แสดงอาการโกรธบึ้งบึ้ง
ออกมา เขากล่าวหานาย ค ว่าขโมยต้นฉบับไป นาย ก ยังลามปาม
ไปไกลกว่านั้นอีก คือเขาได้ยกเหตุผลต่างๆ นานาขึ้นมาอ้างเพื่อ
ให้เห็นว่านาย ค เป็นขโมยจริงๆ เช่น เขาบอกว่าเขาทราบว่านาย
ค อยากได้ต้นฉบับเหลือเกิน ว่านาย ค มีโอกาสจะฉวยต้นฉบับ
ของตนไปเมื่อใดก็ได้ และอื่นๆ อีกอีกปาดะ จะเห็นได้ว่านอกจาก
นาย ก จะกล่าวหานาย ค แล้ว เขายังปั้น “เหตุผลบังหน้า” อีก
มากมายเพื่อช่วยให้ข้อกล่าวหาของตนเป็นจริงเป็นจัง (ทั้งที่เหตุผล
บังหน้าเหล่านั้นเป็นเท็จทั้งสิ้น และนาย ก ก็คงไม่เคยคิดที่จะใช้
เหตุผลบังหน้าเหล่านั้นมาก่อน)

ที่นี้สมมุติว่าในจังหวะนี้มีคนอีกคนหนึ่งเข้ามาในห้องพอดี
คน ๆ นี้จะไม่สงสัยในสิ่งที่นาย ก คิดหรือรู้สึกแม้แต่น้อย บัญญา
อย่างเคียวที่เกิดขึ้นในใจของเขาจะอยู่ที่ว่าคำกล่าวหาของนาย ก

จริงหรือเปล่า นั่นก็คือเนื้อหาในความคิดของนาย ก สอดคล้อง
กับความเป็นจริงหรือเปล่า แต่สำหรับเราซึ่งรู้เห็นเรื่องราวมาโดย
ตลอดจะไม่ยอมตามเลยว่าคำกล่าวหาของนาย ก จริงหรือเท็จ เรา
รู้สึกว่านี่ไม่ใช่ปัญหา เพราะประจักษ์กับคำว่าสิ่งที่นาย ก คิดและ
รู้สึกในขณะนี้ไม่ใช่ความคิดและความรู้สึก *ของเขา* หากเป็นสิ่ง
แปลกปลอมที่คนอื่นยักเข้าไปในหัวของเขา

ข้อสรุปของคนที่เข้ามาในจังหวะกลางของการทดลองอาจ
จะเป็นในรูปแบบนี้ “นาย ก ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความคิด
ทั้งหมดนั้นเป็นของเขา เขายอมรับสิ่งที่คิดว่าคิดอะไร ไม่มีอะไร
เป็นข้อพิสูจน์ได้ก็ยิ่งไปกว่าถ้อยคำที่เขาแสดงความรู้สึกออกมา แต่
คนอื่นก็บอกว่ามีคนกรอกความคิดลงไปในหัวของเขา ความคิด
เหล่านั้นจึงเป็นสิ่งแปลกปลอมจากภายนอก เมื่อมาใคร่ครวญดู
แล้วผมก็ตกใจใจไม่ไ้ว่าใครถูกกันแน่ ใครคนใดคนหนึ่งอาจ
เป็นฝ่ายผิดก็ได้ แต่เนื่องจากมันมีเสียงแย้งกันเป็น ๒ ต่อ ๑ บาง
ทีเสียงส่วนใหญ่คงจะเป็นฝ่ายถูกมากกว่า” แต่สำหรับเราซึ่งรู้เห็น
การทดลองมาโดยตลอดย่อมจะไม่สงสัยแบบนี้เลย หรือถ้าคนที่
เข้ามาในห้องที่หลังเคยเห็นการทดลองในเรื่องสะกดจิตมาแล้วเขาก็
คงจะไม่สงสัยแบบนี้เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นเขาก็คงจะเห็นอีกว่าการ
ทดลองแบบนี้จะทำซ้ำๆ กับคนอื่นและใช้เนื้อหาอย่างอื่นกรอกลง
ไปสักก็ครั้งก็หนึ่ก็ได้ นักสะกดจิตอาจแนะนำให้คนถูกสะกดจิตเชื่อว่า

มันเทศดิบ ๆ คือสับปรอดอันหวานฉ่ำ แล้วคนถูกสะกตจิตก็อาจกินมันเทศดิบ ๆ อย่างเอร็ดอร่อยเหมือนกับกินสับปรอด หรือนักสะกตจิตอาจบอกให้ผู้ถูกสะกตจิตมองไม่เห็นอะไร จากนั้นผู้ถูกสะกตจิตก็จะกลายเป็นคนตาบอด หรือเขาอาจจะบอกให้ผู้ถูกสะกตจิตเชื่อว่าโลกแบน แล้วจากนั้นผู้ถูกสะกตจิตก็คงเถียงคอเป็นเอ็นว่าโลกแบน ๆ ๆ ๆ

การทดลองแบบนี้พิสูจน์ให้เราเห็นอะไร มันพิสูจน์ให้เราเห็นว่าแม้เราจะรู้สึกว่าคุณคิด ความรู้สึก ความต้องการมันเป็นของเรา และถึงแม้เราจะประสบกับความคิดความรู้สึกเหล่านี้ แต่แท้จริงอิทธิพลจากภายนอกก็อาจชักความคิด ความรู้สึก ความต้องการเข้ามาในหัวของเรา ความคิด ความรู้สึก ความต้องการเหล่านี้อาจเป็นสิ่งแปลกปลอม ไม่ใช่สิ่งที่เราคิด รู้สึก ต้องการ กว๊ายตัวเอง

การทดลองแบบสะกตจิตที่เราชักเป็นตัวอย่างนี้^{๕๗}ให้เราเห็นอะไร มันชี้ให้เราเห็นว่า (๑) นาย ก ต้องการสิ่งหนึ่ง คือต้องการอ่านต้นฉบับของเขา (๒) นาย ก คิดสิ่งหนึ่ง คือคิดว่านาย ค มาช่วยต้นฉบับของเขาไป และ (๓) นาย ก รู้สึกอย่างหนึ่ง คือรู้สึกโกรธนาย ค เราได้เห็นแล้วว่าการกระทำ ๓ อย่างที่ออกมาจากหัวของเขาคือความคิด ความรู้สึก ความต้องการ หาใช่ของเขาเองไม่ นัยหนึ่งมันไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดจากหัวของเขาจริง ๆ

หรือไม่ใช้สิ่งที่มีต้นกิดมาจากเขา หากเป็นสิ่งที่ถูกยักเยียดจากภายนอก แล้วใจของเขาก็รู้สึกเหมือนกับว่ามันเป็นของเขาเอง ในขณะที่ถูกสะกคจิตเขาได้แสดงความคิดที่ไม่ถูกยักเข้าไปในหัวออกมาหลายอย่าง ความคิดเหล่านั้นคือ “เหตุผลบังหน้า” ที่เขาใช้ “อธิบาย” สมมุติฐานที่ว่านาย ก มาขโมยคันฉပ်ของเขาไป ทว่าความคิดเหล่านั้นก็เป็นของเขาเฉพาะในแง่ที่ว่าเขาพูดออกมาจากปากเท่านั้น แม้ความคิดเหล่านั้นดูเหมือนจะอธิบายหรือไขความสงสัยของเขา แต่เราก็รู้อยู่แล้วว่าเขามีความสงสัยอยู่ก่อนแล้ว เขาเพียงแต่ประวิษฐ์ความคิด (อันเป็นเหตุผลบังหน้า) ขึ้นมาเพื่อช่วยให้ความรู้สึกของตัวเองเป็นที่น่าเชื่อถือ ความคิดเหล่านั้นหาใช่คำอธิบายจริง ๆ ไม่ หากเป็นสิ่งที่เขาเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาภายหลัง

เหตุที่เราใช้การทดลองแบบสะกคจิตเป็นจุดตั้งต้นการอภิปรายนั้น ก็เนื่องจากการทดลองแบบนี้แสดงให้เห็นอย่างไม่มีข้อกังขาว่าแม้คน (ที่ถูกสะกคจิต) อาจเชื่อว่าการกระทำต่าง ๆ เกิดจากหัวของเขาเอง (หรือเชื่อในความเป็นไปเองของสิ่งที่ออกมาจากหัว) แต่แท้ที่จริงสิ่งเหล่านั้นกลับเกิดจากอิทธิพลของคนอีกคนหนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขแบบหนึ่งโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์แบบนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในสภาพที่ถูกสะกคจิตเท่านั้น ความจริงปรากฏการณ์แบบนี้ (เนื้อหาของความคิด ความรู้สึก ความต้องการของเราเป็นสิ่งที่ถูกรอบโดยอิทธิพลภายนอก) เกิดขึ้นใน

ตั้งคมอย่างกว้างขวาง จนทำให้เราพูดได้ว่าการกระทำแบบจอม-
ปลอมเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์ ส่วนการกระทำที่ออกมาจากหัวใจจริง ๆ
(หรือคิดเอง ทำเอง รู้สึกเอง) เป็นข้อยกเว้น

ลักษณะจอมปลอมในเรื่องของการคิดนั้นย่อมเป็นที่ทราบ
กันดียิ่งกว่า (ลักษณะจอมปลอม) ในเรื่องของความต้องการและ
ความรู้สึก จึงเป็นการดีที่สุดที่เราจะเริ่มค้นคว้าการพูดถึงความ
แตกต่างของการคิดที่เกี่ยวกับการคิดแบบจอมปลอม ขอสมมติว่า
เราอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง บนเกาะนี้มีพวกชาวประมงกับพวกแขกที่
มาจากในเมืองเพื่อพักร้อน เราอยากจะทราบว่าต่อไปลักษณะดิน
ฟ้าอากาศจะเป็นอย่างไร เราจะเข้าไปสอบถามในเรื่องนี้จากชาว
ประมงคนหนึ่งกับคนในเมืองอีก ๒ คน โดยเรารู้แล้วว่าแขกทั้ง
๒ คนนี้ได้รับฟังพยากรณ์อากาศจากวิทยุมาแล้ว พอบ่นคำถาม
ชาวประมงก็จะเริ่มคิด (สมมุติว่าก่อนที่เราจะถาม เขายังไม่ได้คิด
สนใจในเรื่องนี้) โดยอาศัยประสบการณ์และความสนใจในเรื่อง
ดินฟ้าอากาศที่มีมาเป็นเวลานาน เขาจะนึกถึงทิศทางลม อุณหภูมิ
ความชื้น และสิ่งอื่น ๆ อันเป็นรากฐานของการพยากรณ์อากาศ
เสร็จแล้วเขาก็จะให้คำวินิจฉัยหรือคำตอบที่แน่นอนออกมา บางที
เขาอาจจะนึกถึงคำพยากรณ์อากาศ แล้วก็อ้างคำพยากรณ์อากาศ
นั้นมาสนับสนุน หรือแย้งความคิดเห็นของเขา ถ้าคำพยากรณ์
อากาศนั้นแย้งกับความคิดเห็นของเขา เขาก็อาจต้องซ้ตรงเหตุ

ผลต่าง ๆ ในความคิดเห็นของตนมากยิ่งขึ้น. แต่ทว่านี่แหละคือจุดสำคัญ ถึงอย่างไรมันก็เป็นความคิดเห็น *ของเขา* เป็นผลลัพธ์จากการคิด *ของเขา* ซึ่งเขานำมาบอกกับเรา

สำหรับแขกในเมืองคนหนึ่งพอดามความคิดเห็นในเรื่องดินฟ้าอากาศ เขาก็อาจคิดว่าตัวเองไม่รู้อะไรมากเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือรู้สึกว่าจะไม่รู้เรื่องดินฟ้าอากาศกับเขาเลย ดังนั้นเขาจึงอาจตอบแต่เพียงว่า "ผมบอกไม่ได้ รู้แต่ว่าวิทยุเขาพยากรณ์ ๆ เอาไว้อย่างนั้นอย่างนั้น" แต่แขกอีกคนหนึ่งที่เราถามกลับเป็นคนอีกประเภทหนึ่ง เขาเชื่อว่าตัวเองรู้เรื่องดินฟ้าอากาศมาก ทั้งที่จริง ๆ เขารู้แบบงู ๆ ปลา ๆ เท่านั้น เขาเป็นคนชนิดที่รู้สึกว่าจะต้องตอบคำถามทุกอย่างให้ได้ เขานั่งตรองสักครู่แล้วก็บอกความเห็น "ของเขา" กับเรา ซึ่งที่จริงก็เหมือนกับที่วิทยุพยากรณ์เอาไว้อย่างไร เราขอให้เขาบอกเหตุผล เขาก็บอกว่าที่เขาได้ข้อสรุปอย่างนั้นก็เพราะเขานึกถึงทิศทางลม อุณหภูมิ และอื่น ๆ

พฤติกรรมของแขกผู้หนึ่งถ้ามองเผิน ๆ ก็เหมือน ๆ กับชาวประมง แต่ถ้าเราวิเคราะห์พฤติกรรมของเขาอย่างถี่ถ้วน จะเห็นได้ชัดว่าเขาฟังพยากรณ์อากาศมาแล้วก็ยึดถือตามคำพยากรณ์นั้นท่ามกลาง และเนื่องจากเขารู้สึกว่าร้อนอยู่ในใจว่าถึงอย่างไรก็จะต้องแสดงความคิดเห็นของตัวเองในเรื่องนี้ให้ได้. เขาจึงลืมไปว่าตนเองเอาความคิดเห็นที่น่าเชื่อถือของคนอื่นมาผูกซ้ำ. แล้วยังเชื่อว่า

ความคิดเห็นอันนี้เป็นความคิดเห็นที่คิดออกมาเอง เขาคิดว่าเหตุผล (ที่เขาให้กับเรา) นั้นมีอยู่ก่อนความคิดเห็น แต่ถ้าเราตรวจสอบเหตุผลเหล่านั้นก็จะพบว่าหากเขาไม่มีความคิดเห็นอยู่ล่วงหน้า เหตุผลเหล่านั้นก็ยังไม่ทำให้เขาได้ข้อสรุปใดๆ เกี่ยวกับเรื่องกินฟ้าอากาศ เหตุผลเหล่านั้นแท้ที่จริงก็คือเหตุผลจอมปลอมที่มาหว่านล้อมให้เราเห็นว่าความคิดเห็นของเขาเกิดจากความคิดของตัวเอง เขาเกิดภาพลวงตาว่าเขาได้คิดได้ตรองความคิดเห็นนั้นขึ้นมาเอง แท้ที่จริงเขาเพียงแต่ยึดถือความคิดเห็นที่น่าเชื่อถือของคนอื่นมาเป็นของตน โดยที่เขาไม่ได้รับรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับกระบวนการพยากรณ์อากาศไม่ อาจเป็นไปได้ว่าคำพยากรณ์ของเขาถูกต้อง ส่วนชาวประมงพยากรณ์ผิด แต่ถึงอย่างไรมันก็ไม่ใช้ความคิดเห็น “ของเขา” หรือที่ถูกต้อง และถึงแม้ชาวประมงจะพยากรณ์ผิด แต่ความคิดเห็นนั้นก็ยังคงเป็นความคิดเห็น “ของเขา” อย่างแท้จริง

เราจะสังเกตเห็นปรากฏการณ์แบบเดียวกันนี้ได้หากศึกษาความคิดเห็นของคนทั้งหลายเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาทิในเรื่องการเมือง ลองถามคนอ่านหนังสือพิมพ์ทั่วๆ ไปสักคนหนึ่งว่าเขามีความคิดเห็นอย่างไรกับปัญหาการเมืองอย่างนั้นอย่างนี้ เขาก็จะให้ความคิดเห็น “ของเขา” ซึ่งตรงกับสิ่งที่เขาอ่านมาเกือบทุกกระเบียดนิ้ว และถึงอย่างนั้น (และนี่แหละคือจุดสำคัญ) เขาก็ยังเชื่อว่าตนได้พูดในสิ่งที่คิดออกมาเอง ถ้าหากเขาอาศัยอยู่ใน

ชุมชนเล็ก ๆ ซึ่งในชุมชนแบบนี้ ความคิดเห็นทางการเมืองมักถูก
 ถ่ายทอดจากพ่อไปสู่ลูก ความคิดเห็น “ของเขา” ก็ยังคงอยู่ใน
 อิทธิพลของผู้เป็นพ่อที่เข้มงวดเกินกว่าที่เขาจะนึกถึงเสียอีก ส่วน
 ความคิดเห็นของผู้อ่านหนังสือพิมพ์อีกคนหนึ่งก็อาจเป็นผลมาจาก
 ความกระอักกระอ่วนใจ (ในขณะที่ถูกถาม) ก็กล่าวกันว่าคนอื่นจะ
 คิดว่าตัวเองไม่รู้ ดังนั้น “ความคิด” ของเขาที่แสดงออกโดยเนื้อ
 หาจึงเป็นเพียงฉาบบังหน้าเท่านั้น มิได้เป็นผลสรุปจากประสบ-
 การณ์ ความต้องการ หรือความรู้ตามปกติวิสัย นอกจากนี้เรา
 จะพบเห็นปรากฏการณ์แบบเดียวกันนี้ได้จากการวินิจฉัยในเรื่อง
 สุนทรียศาสตร์ คนทั่ว ๆ ไปที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์แล้วมองภาพของ
 จิตรกรมีชื่อต่าง ๆ เช่น ของเรมбранท์ (Rembrandt) ย่อมวินิจฉัย
 ว่าภาพนั้นสวยงามและกินใจ แต่ถ้าวิเคราะห์คำวินิจฉัยของเขา
 ก็จะพบว่าลึกลับ ๆ ความรู้สึกของเขา ไม่ได้ตอบสนองกับภาพนั้นเลย
 เขาคิดว่าภาพนั้นสวยงามเพราะเขารู้ว่าดีอย่างไร (ไม่ว่าภาพนั้นจะ
 สวยงามหรือไม่) เขาก็จะต้องคิดว่าสวยงามเข้าไว้ก่อน (ด้วยมัน
 เป็นภาพของจิตรกรมีชื่อซึ่งใคร ๆ ก็เห็นว่าสวยงาม - ผู้แปล) การ
 วินิจฉัยในเรื่องดนตรีรวมถึงในเรื่องการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ก็มีปรากฏ
 การณ์แบบเดียวกันนี้อยู่เช่นกัน คนไม่น้อยขณะที่มองคูทิวทัศน์
 ที่ลือชื่อแห่งใดแห่งหนึ่ง จริง ๆ เขาอาจหวนนึกไปถึงภาพทิวทัศน์
 แบบนี้ที่เคยเห็นมาหลายหนหลายครั้ง (เช่นเห็นจากภาพใน

ไปรษณียบัตร) และในขณะที่เขาเชื่อว่า "ตัวเอง" แลเห็นทิวทัศน์
 แห่งนั้น แต่จริงๆ แล้วสิ่งที่เขาเห็นก็คือภาพทิวทัศน์ที่เอเยเห็นมา
หลายหนหลายครั้งนั่นเอง หรือในขณะที่เขาสัมผัสกับอุบัติเหตุ
 อย่างใดอย่างหนึ่งโดยร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น เขาก็จะมองหรือฟัง
 เหตุการณ์นั้นตามที่เขาคาดหวังว่าหนังสือพิมพ์จะเอา ไปรายงาน
 ความจริงสำหรับคน ไม่น้อยนั้นจะรู้สึกว่ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตน
 ด้รับ (เช่นการเข้าไปชมการแสดงละคร การร่วมชุมนุมทางการเมือง)
 เป็นประสบการณ์ที่แท้จริงก็ต่อเมื่อเขาได้อ่านเรื่องนั้น ๆ
 จากหน้าหนังสือพิมพ์เท่านั้น

ส่วนการคิดในเชิงวิพากษ์นั้นเล่าก็มักจะถูกทำลายลงไปตั้ง
 แต่คนเรายังเป็นเด็ก ยกตัวอย่างเช่นเด็กผู้หญิงวัย ๕ ขวบอาจแล
 เห็นความไม่จริงใจของแม่ ซึ่งอาจเนื่องมาจากแคะระหนักว่าขณะ
 ที่แม่พำรุงถึงความรักความเป็นมิตร แต่จริงๆ แม่กลับเป็นคน
 เย็นชาเห็นแก่ตัว หรือแคะอาจสังเกตเห็นว่าแม่ไปมีสัมพันธ์สวาท
 กับชายชู้ทั้ง ๆ ที่แม่ยกย่องตัวเองว่ามีศีลธรรมจรรยาสูง เมื่อเป็น
 อย่างนี้เด็กก็จะเกิดความรู้สึกว่าทุกอย่างมันแย้งกับความดีงาม ข้อ
 นี้จะมีผลกระทบต่อความรู้สึกในเรื่องความยุติธรรมและความถูก
 ต้องของแคะอย่างรุนแรง แต่เนื่องจากแคะต้องฟังฟังแม่ซึ่งไม่ยอม
 ให้ผู้ใดมาวิพากษ์วิจารณ์ตัวเอง อีกทั้งทางพ่อก็อาจเป็นคนอ่อนแอ
 จนแคะเข้าไปฟังฟังไม่ได้ นี่เองจึงทำให้แคะนั่งเงียบไม่กล้าวิพากษ์

วิจารณ์อะไรทั้งสิ้น ไม่นานนักแกก็จะเลิกสนใจความไม่จริงใจ หรือความออสัตย์ของแม่ แกจะสูญเสียความสามารถในการคิดเชิง วิพากษ์ เพราะแกรู้สึกว่ามันไร้ประโยชน์ หน้าซ้ายยังเป็นอันตราย หากยังคงความสามารถนั้นเอาไว้ อีกอย่างหนึ่งการเชื่อว่าแม่เป็น คนดี มีความสุจริตจริงใจ และเชื่อว่าชีวิตแต่งงานของพ่อแม่มี ความสุข ก็ทำให้แกมีชีวิตอันสงบราบรื่น ในที่สุดแกก็จะยึดถือ ความเชื่อดังว่ามาเป็นของแกเอง (คือเชื่ออย่างสนิทใจว่าแม่เป็น คนดี และชีวิตแต่งงานของพ่อแม่มีความผาสุก -- ผู้แปล)

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวอย่างของการคิดในแบบจอมปลอม ในการคิดแบบนี้ปัญหาใหญ่อยู่ที่ว่าความคิดนั้น ๆ เกิดจากห้วงคิด ของคนเราจริง ๆ หรือเปล่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่าเนื้อหาในความคิด ของเขาถูกต้องหรือไม่ เช่นในกรณีขอให้ชาวประมงพยากรณ์ อากาศนั้น ความคิด "ของเขา" อาจจะผิด (แต่เขาก็คิดออกมาเอง) และความคิดของเขากจากในเมือง (ซึ่งว่าตามความคิดที่ถูกกรอก จากภายนอก) อาจจะถูกต้อง (แต่เขาไม่ได้คิดออกมาเอง) เป็นต้น นอกจากนี้การคิดแบบจอมปลอมอาจพราวไปกัวยตรรกะและเหตุผล เพราะลักษณะจอมปลอมนั้นไม่จำเป็นต้องปรากฏออกมาในแบบที่ ชาคตรรกะและเหตุผล เราจะเข้าใจความซับซ้อนจากการศึกษาเกี่ยวกับ เหตุผลบังหน้า (rationalization) ซึ่งมักอธิบายการกระทำหรือความ รู้สึกในแบบยึดเหตุผลและยึดสภาพเป็นจริง (แม้ว่าเหตุผลบังหน้า

จะถูกกำหนดโดยปัจจัยที่ไร้เหตุผลและปัจจัยเชิงอัตวิสัยก็ตาม) ในบางครั้งเหตุผลบ่งหน้าอาจจะชกกับข้อเท็จจริงหรือชกกับกฎเกณฑ์ของการคิดแบบตรรกะ แต่ว่าส่วนใหญ่แล้วเหตุผลบ่งหน้าย่อมแพรวพราวไปทั่วตรรกะและเหตุผล ในกรณีหลังนี้ความไร้เหตุผลของเหตุผลบ่งหน้าจะอยู่ตรงเฉพาะในแง่ที่มันไม่ใช่สิ่งจูงใจอันแท้จริงของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง (แม้การกระทำนั้น ๆ จะอ้างสิ่งจูงใจอันแท้จริงมาเป็นเหตุผลบ่งหน้าก็ตาม)

ตัวอย่างหนึ่งของเหตุผลบ่งหน้าแบบไร้เหตุผล ปรากฏในใจเรื่องหนึ่งที่รู้จักกันดี กระทั่งชายผู้หนึ่งขอยืมเหยือกจากเพื่อนบ้านแล้วทำแตก พอถูกทวงถามเขาก็ตอบว่า “ประการแรกนั้นผมคืนให้คุณแล้ว ประการที่ ๒ ผมไม่เคยขอยืมเหยือกจากคุณ และประการที่ ๓ มันแตกเสียแล้วในขณะที่คุณให้ผมยืม” ส่วนเหตุผลบ่งหน้าแบบมีเหตุผลปรากฏในตัวอย่างนี้ นาย ก กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างหนัก จึงไปขอยืมเงินจากนาย ข ผู้เป็นญาติ นาย ข ไม่ยอมให้พร้อมกับบอกว่าถ้าคืนให้นาย ก ยืมเงินก็เท่ากับช่วยส่งเสริมให้นาย ก ซากความรับผิดชอบยิ่งขึ้น และทำให้นาย ก ขอบขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นอยู่ร่ำไป จะเห็นได้ว่าเหตุผลของนาย ข ฟังดูแยบคายดี แต่กระนั้นมันก็เป็นเพียงเหตุผลบ่งหน้า เพราะนาย ข ตั้งใจอยู่ก่อนแล้วว่าจะไม่ยอมให้นาย ก ยืมเงินไม่ว่ากรณีใด และถึงแม้ว่านาย ข จะเชื่อว่าเหตุจูง-

ใจของตนเกิดจากความหวังก็ ไม่อยากให้นาย ก เคียดร้อนใน
วันหน้า แต่เหตุจูงใจจริงๆ ก็เกิดจากความตระหนี่ถี่เหนียวของ
นาย ข นั่นเอง

เพราะฉะนั้นถ้าอยากจะทราบว่ามันเป็นเหตุผลบังหน้าหรือ
เปล่า เราจะมองไปที่ความมีกรรมหรือความมีเหตุผลของด้อยค่า
ที่คนเรากล่าวออกมาอย่างเฉยไม่ได้ แต่จะต้องคำนึงถึงเหตุจูงใจ
ทางจิตวิทยาที่ซับซ้อนการกระทำของเขาด้วย ประเด็นสำคัญยิ่ง *ไม่*
ได้อยู่ที่สิ่งที่เขาคิด หากอยู่ที่ว่า *เหตุใดเขาจึงคิดอย่างนั้น* ความ
คิดที่ออกมาจากหัวจริงๆ มันแปลกใหม่และมีลักษณะเป็นต้นแบบ
และลักษณะต้นแบบก็ไม่จำเป็นต้องหมายถึงว่าคนอื่น ๆ ไม่เคยคิด
อย่างนั้นมาก่อน แต่หมายถึงว่า *คนที่คิดได้ใช้ความคิดเป็นเครื่องมือ*
สำหรับค้นพบสิ่งใหม่ๆ ที่อยู่ในโลกภายนอก หรือภายใน
ตัวเองเป็นสำคัญ เหตุผลบังหน้าทั้งหมดโดยเนื้อหาจะไม่มี
ลักษณะที่อ่านอยู่เลย หรือไม่มีลักษณะที่ใช้ความคิดไปค้นพบและ
เปิดเผยสิ่งใหม่ๆ เหตุผลบังหน้าเพียงแต่ไปยื่นยื่นออกทิศทางอารมณ์
ที่มีอยู่ในตัวของคนเรา เหตุผลบังหน้าจึงไม่ใช่เครื่องมือในการ
เจาะเข้าไปสู่เนื้อแท้ของสภาพเป็นจริงต่างๆ หากเป็นเพียงสิ่งที่ถูก
เสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาภายหลังเหตุการณ์ เพื่อช่วยให้ความต้องการ
ของคนเรากลับคืนกับสภาพเป็นจริงที่ดำรงอยู่ก่อนแล้ว

ในเรื่องของความรู้สึกก็เช่นเดียวกับในเรื่องของการคิด เรา

จะต้องแยกความรู้สึกที่แท้ซึ่งมีต้นตอจากตัวเราออกจากความรู้สึกแบบจอมปลอม ซึ่งที่แท้แล้วไม่ใช่ความรู้สึกของเราแม้เราจะเชื่อว่าใช้ก็ตาม ขอชักตัวอย่างจากชีวิตประจำวันอันสะท้อนลักษณะจอมปลอมของความรู้สึกเมื่อเราเข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนอื่น เราสังเกตเห็นว่ามีชายคนหนึ่งเข้าไปร่วมงานเลี้ยง เขาแสดงอาการว่าเร่ร่อนหัวเราะกริกรัน พุกจาเป็นมิตรกับทุกคน รวมทั้งแสดงอาการอย่างอื่นสื่อว่าเขามีความสุขและพอใจ ก่อนจะอำลาจากงานเลี้ยงกลับบ้านเขาก็ยังยิ้มอย่างเป็นมิตรกับทุกคน พลังก็พูดว่าตัวเองสนุกเหลือเกินกับงานเลี้ยงในคืนนี้ ต่อจากนั้นประตูบ้านก็ปิดไล่หลังเขา และตอนนั้นแหละเป็นตอนที่เราสังเกตเขาอย่างถี่ถ้วน ใบหน้าของเขาจะเปลี่ยนอย่างฉับพลัน รอยยิ้มหายไป ซึ่งว่าไปแล้วเราก็พอจะคาดได้ว่าเขาจะต้องมีอาการอย่างนั้น เพราะในตอนนั้นเขาอยู่ตามลำพังหรือไม่มีผู้ใดที่เขาจะส่งยิ้มด้วย แต่การเปลี่ยนแปลงที่ผู้เขียนเอ่ยถึงนี้ยังมีอะไรที่มากกว่าการสลายของรอยยิ้ม บนใบหน้าของเขาดูเหมือนปรากฏร่องรอยของความโศกเศร้าอย่างลึกลับ แทบจะเรียกได้ว่าเป็นร่องรอยของความท้อแท้สิ้นหวังก็ว่าได้ ร่องรอยที่ว่านี้อาจปรากฏอยู่เพียงไม่กี่วินาที แล้วใบหน้าของเขาก็คืนสู่สภาพเหมือนสวมหน้ากากตามปกติ เขาก้าวขึ้นรถของตน จากนั้นก็หวนนึกถึงงานเลี้ยง แล้วถามตัวเองว่าเขาทำให้คนในงานประทับใจในตัวเขาหรือเปล่าหนอ เขารู้สึกว่าคนในงานคงประทับใจ

ใจในแก้วเขาแน่ แต่คำถามมีว่าเขามีความสุขความเบิกบานในขณะที่
อยู่ในงานเลี้ยงจริงๆ หรือเปล่า ร่องรอยความเศร้าโศกหรือท้อแท้
สิ้นหวังที่เราสังเกตเห็นบนใบหน้าของเขา เป็นเพียงปฏิกิริยาที่เกิด
ขึ้นชั่วแวบหนึ่งซึ่งไม่มีความสำคัญอะไรเลยกระนั้นหรือ ถ้าหาก
เราไม่ทราบอะไรเกี่ยวกับตัวของชายผู้นี้มากกว่านี้ เราก็คงตอบคำ
ถามอันนี้ไม่ได้ แต่เผอิญมีเหตุการณ์อย่างหนึ่งซึ่งทำให้เราเข้าใจ
ได้ว่า เหตุใดเขาจึงแสดงอาการรื่นเริงเบิกบานออกมาอย่างนั้น

ในคืนที่กลับจากงานเลี้ยงเขาฝันว่าตัวเองเข้าไปอยู่กับกอง
ทัพที่กำลังทำสงครามกัน และได้รับคำสั่งให้เล็ดรอดแนวรบของ
ฝ่ายตรงข้ามเข้าไปยังกองบัญชาการของข้าศึก เขาสวมเครื่อง
แบบนายทหาร (เยอรมัน) ทำให้ดูเหมือนเป็นพวกเดียวกับเยอรมัน
และทันใดเขาก็เข้าไปอยู่ท่ามกลางนายทหารเยอรมันกลุ่มหนึ่ง เขา
แปลกใจมากที่เห็นกองบัญชาการแสนจะสะทวักสบาย อีกทั้งทุกคน
ในที่นั้นก็แสดงความเป็นมิตรกับเขา ทว่าเขาก็เกิดความหวาดกลัว
ขึ้นทุกทีว่าพวกเขาจะจับได้ว่าเป็นจารชนปลอมปนเข้ามา นายทหาร
หนุ่มผู้หนึ่งที่เขารู้สึกชอบพอเป็นพิเศษ ได้เข้ามาหาเขาแล้วพูดว่า
“ผมรู้ว่าคุณเป็นใคร ถ้าคุณอยากจะหลบหนีออกไปก็มีอยู่ทาง
เดียวเท่านั้น คือ คุณจะต้องคุยเรื่องซบชั้นพร้อมกับหัวเราะไปด้วย
คุณจะต้องทำให้พวกนายทหารหัวเราะจนไม่สนใจในแก้วคุณเพราะ
มันแค่สนใจเรื่องซบชั้น” เขารู้สึกชอบคุณสำหรับคำแนะนำอันนี้

มาก แล้วเขาก็เริ่มเล่าเรื่องขบขันพร้อมกับหัวเราะไปด้วย แต่ปรากฏว่าเขาเล่าเรื่องขบขันมากเกินไปจนพวคนายทหารชักสงสัย แต่ถึงพวกลูกเขาสงสัยมากเท่าใด เขาก็ยังเล่าเรื่องขบขันหนักขึ้น ในที่สุดเขาก็รู้สึกหวากกลัวมากจนทนอยู่ที่นั่นไม่ได้ต่อไป เขาจึงผลุนผลันลุกจากเก้าอี้วิ่งหนีไป โดยมีพวคนายทหารวิ่งตามหลังไปด้วย จากนั้นฉากในความฝันก็เปลี่ยนไป เขามานั่งอยู่ในรถรางซึ่งแล่นมาหยุดตรงหน้าบ้านเขาพอดี เขาแต่งกายในชุดของนักธุรกิจ และรู้สึกโล่งอกเมื่อคิดว่าสงครามสงบลงแล้ว

สมมุติว่าในวันรุ่งขึ้นเรามา นั่งถามเขาว่าเรื่องราวในความฝันมันโยงกับเหตุการณ์จริงอย่างไร ในที่นี้เราจะพูดถึงความเกี่ยวโยงกับเหตุการณ์บางอย่างเท่าที่มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจกับประเด็นหลัก ๆ ที่เราสนใจ เครื่องแบบนายทหารเยอรมันทำให้เขานึกถึงแขกผู้หนึ่งในงานเลี้ยงกินก่อน ซึ่งพูดภาษาอังกฤษสำเนียงเยอรมัน เขาจำได้ว่าแขกผู้นี้ทำให้เขารู้สึกขุ่นใจมาก เพราะไม่ยอมให้ความสนใจกับตัวเขามากนัก ทั้ง ๆ ที่เขาอุตส่าห์แสดงท่าทางให้คนในงานเลี้ยงก็ออกทักใจ พร้อม ๆ กันนี้เขาก็จำได้ว่าตอนอยู่ในงานเลี้ยงนั้นแขกผู้นี้จะมีท่าทีเยาะเย้ยเขา แล้วยังชอบยิ้มเหยียด ๆ เมื่อเขาพูดอะไรออกไป เมื่อเขานึกถึงกองบัญชาการที่แสนสะทกสบาย เขาก็รู้สึกว่ามันคล้าย ๆ กับห้องที่เขานั่งอยู่ในตอโรงงานเลี้ยงเมื่อคืนที่แล้ว แต่หน้าต่าง (ของกองบัญชาการ)

กลับ कुछ ล้าย ๆ กับหน้าตางของห้องที่เขาเคยสอบตกมาครั้งหนึ่ง เขาแปลกใจมากที่เรื่องมันมาโยงกันในลักษณะนี้ได้ แต่แล้วเขาก็ทวนนึกขึ้นได้ว่าก่อนที่จะไปในงานเลี้ยง เขาค่อนข้างวิตกกังวลเป็นอันมากกว่าผู้ที่อยู่ในงานอาจไม่ประทับใจในตัวเขา สาเหตุของความวิตกกังวลก็เนื่องจากแขกคนหนึ่งเป็นพี่ชายของหญิงที่เขาอยากได้เป็นคู่รัก และอีกสาเหตุหนึ่งก็เนื่องจากเจ้าของบ้านมีอิทธิพลอยู่ไม่น้อยต่อเจ้านายของเขา ทั้งความเห็นของเจ้านายคนนี้ก็ส่งผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของเขาอยู่มากทีเดียว พอเอ่ยถึงเจ้านายคนนี้เขาก็บอกว่ามีความไม่ชอบช้หน้าอยู่มาก และรู้สึกอึดอัดที่ต้องแสวงทำศึกต่อเจ้านายคนนี้ และเขายังบอกด้วยว่าไม่ชอบช้หน้าเจ้าของบ้านอยู่เช่นกัน (แต่เจ้าของบ้านไม่รู้ตัวว่าถูกเขาเกลียดชัง) นอกจากนี้เขายังนึกขึ้นมาได้ว่าได้เล่าเรื่องขบขันเกี่ยวกับกนหัวล้าน และหลังจากนั้นก็สบายใจนักด้วยเกรงว่าเรื่องที่เล่าจะทำให้เจ้าของบ้านเจ็บใจ เพราะเจ้าของบ้านก็หัวล้านอยู่ด้วย รดราง (ในความฝัน) ทำให้เขาแปลกใจ เพราะมันไม่มีรางให้รดรางวิ่ง ทว่าพอพูดถึงเรื่องนี้เขาก็จำได้ว่าสมัยเป็นเด็กเขาเคยขี่รดรางไปโรงเรียน และตรงนี้เขาก็จำความฝันได้ละเอียดขึ้นมาอีกหน่อยคือในฝันนั้นเขาได้เข้าไปนั่งขั้รดราง พลังก็คิดว่าขั้รดรางกับขั้รดยนต์ไม่มีอะไรแปลกกว่ากันเลย จึงเห็นได้ชัดว่ารดรางคือ

สัญลักษณ์แทนรถยนต์ที่เขาขับกลับบ้าน ส่วนการกลับบ้านนั้นเล่าก็ทำให้ใจเขาประหวัดไปถึงตอนกลับจากโรงเรียน

มาถึงตรงนี้ใครก็ตามที่เข้าใจเกี่ยวกับความหมายของความฝันอยู่บ้าง ก็คงแลเห็นนัยอันเกิดจากการโยงความฝันเข้ากับเหตุการณ์จริงได้อย่างชัดเจน (แม้ว่าเราจะพูดถึงความเกี่ยวโยงกับเหตุการณ์จริงเพียงบางส่วน และไม่ได้พูดถึงโครงสร้างบุคลิกภาพเงื่อนไขชีวิตในอดีตและปัจจุบันของคนผู้ฝันก็ตาม) ความฝันของเขาเผยให้เห็นความรู้สึกที่แท้จริงในงานเลี้ยงคืนก่อนอย่างหมดเปลือก เขามีความวิตกกังวล หวาดกลัวว่าจะทำตัวให้คนในงานประทับใจในตัวเขา (อย่างที่คาดหวัง) ไม่ได้ อีกทั้งเขายังรู้สึกโกรธคนหลายคนในงานที่ตัวเองรู้สึกว่ามาหยามหน้าเขาหรือไม่ชอบเขาเท่าที่ควร ความฝันนี้ให้เราเห็นว่าความรื่นเริงเบิกบานของเขาเป็นวิธีหนึ่งที่จะปกปิดอำพรางความวิตกกังวลและความโกรธซึ่ง ในขณะที่เดียวกันความรื่นเริงเบิกบานก็เป็นวิธีที่เขาใช้สงบปากคำคนที่เขามีความโกรธซึ่งอยู่ ความรื่นเริงเบิกบานจึงเป็นเพียงหน้ากาก ไม่ได้มีกันต่อหรือมีที่มาจากตัวเขาเอง หากเป็นสิ่งที่เขาใช้ปิดบังความรู้สึกจริงๆ เอาไว้ ทว่าการแสดงออกหรือการทำตัวอย่างที่วานี้ก็ยังทำให้เขารู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยอยู่นั่นเอง มันทำให้เขารู้สึกเหมือนกับเป็นจารชนในค่ายของข้าศึกซึ่งอาจถูกเขาจับได้ (ว่าเป็นจารชน) เมื่อใดก็ได้ ส่วนร่องรอยความโศกเศร้า

และท้อแท้สิ้นหวังที่เราสังเกตเห็นบนใบหน้าของเขาชั่วแวบหนึ่ง
 ในขณะที่เพิ่งผละจากงานเลี้ยงนั้น บัดนั้นก็ไขข้อพิศุจน์และขุ
 อธิบายแล้ว นั่นก็คือในแวบนั้น ใบหน้าของเขาได้สะท้อนสิ่งที่
 “ตัวเขา” รู้สึกจริงๆ แม้เขาจะไม่ทราบว่าเขามีความรู้สึกอย่างนั้น
 ก็ตาม เขาได้ระบายความรู้สึกที่ว่านออกมาในความฝันอย่างผาด
 โผนและเบิกเผย ถึงแม้ในความฝันจะมีได้ระบุว่าเขามีความรู้สึก
 เช่นนี้กับใครโดยตรง

ชายผู้นี้ไม่ได้เป็นโรคประสาทและ ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ถูก
 สะกดจิต เขาเป็นคนปรกติผู้หนึ่งซึ่งมีความวิตกกังวลเป็นเจ้าเรือน
 และต้องการได้รับความยอมรับจากผู้อื่นเหมือนกับเรา เขาไม่ได้
 ล่วงรู้แม้แต่น้อยว่าความรื่นเริงเบิกบานไม่ใช่ “ของเขา” (หรือไม่
 ได้เกิดจากความรู้สึกจริงๆ -- ผู้แปล) เพราะเขาเคยชินกับการ
 รู้สึกอย่างที่เราจะรู้สึกในสภาวะการณ์หนึ่งๆ การที่เขาเกิดความรู้สึก
 ขึ้นมาว่าความรู้สึกแบบนั้น (ความรู้สึกแบบเสแสร้งหรือจอม
 ปลอม) เป็น “เรื่องแปลก” จึงต้องถือว่าเป็น “ช้อยกเว้น” ไม่ใช่
 เป็น “กฎเกณฑ์”

นอกจากการคิดและความรู้สึกของคนเราอาจมีลักษณะจอม
 ปลอมแล้ว ความต้องการของคนเราก็คงมีลักษณะอย่างนั้นด้วย
 คนส่วนใหญ่มีความมั่นใจว่าทราบใจที่ตัวเองไม่ได้ถูกอำนาจจาก
 ภายนอกมาบีบบังคับให้กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตราบนั้นการตัดสินใจ

กี่ย่อมเป็นของเขา และถ้าเขาต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดเขานั้นแหละคือคนที่ต้องการสิ่งนั้น แต่ว่านี่ก็เป็นภาพลวงตาอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น แท้ที่จริงการตัดสินใจจำนวนมากของเราหาใช่การตัดสินใจของเราเองไม่ หากการตัดสินใจเหล่านั้นถูกอิทธิพลจากภายนอกมาบงการให้เป็นไป เราสามารถโน้มน้าวให้ตัวเองเชื่ออย่างสนิทใจว่าเราเองเป็นผู้ที่ตัดสินใจ แท้จริง ๆ นั้นเรากลับทำอะไร ๆ ตามที่คนอื่นเขาคาดหวังให้เราทำ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เนื่องมาจากเรากลัวความโศกเศร้า กลัวภัยที่จะมากระทบถึงชีวิต เสรีภาพ และความสะดวกสบายนั่นเอง

เมื่อเราสอบถามเด็ก ๆ ว่าอยากไปโรงเรียนทุก ๆ วันไหม แก่ก็จะตอบว่า “อยากไปสิครับ” คำตอบของแกดูถูกต้องหรือเปล่า ตอบได้ว่าเป็นคำตอบที่ไม่ถูกต้องในหลาย ๆ กรณี เด็กบางคนอาจอยากไปโรงเรียนทุก ๆ วัน แต่ส่วนใหญ่แล้วเด็กย่อมอยากเล่นหรือทำอย่างอื่นมากกว่า ถ้าแกรู้สึกว่ “ผมต้องการไปโรงเรียนทุก ๆ วัน” นั่นก็อาจเป็นเพราะแกได้เก็บกดความเบื่อหน่ายต่อความซ้ำซากจำเจของการเล่าเรียนเอาไว้ ทั้งนี้เพราะแกรู้สึกว่ถูกคนอื่นคาดหวังให้ต้องไปโรงเรียนทุก ๆ วัน และแรงกดดัน (ความคาดหวังของคนอื่น) นี้ก็รุนแรงมากกระทั่งทำให้แกต้องเก็บกดความรู้สึกที่ว่าจะไปหรือไม่ไปโรงเรียนก็ได้เอาไว้ เด็กส่วนใหญ่ย่อมมีความสุขมากขึ้นหากพวกเขาตระหนักชัดว่บางครั้งจะไปหรือ

ไม่ไปโรงเรียนก็ได้แล้วแต่ความสมัครใจ แต่ทุกวันนี้แรงกดดันให้เด็กต้องมีความสำนึกในหน้าที่ที่มีความรุนแรงมาก กระทั่งทำให้แก่จำต้อง “ต้องการ” ในสิ่งที่คนอื่นอยากให้แก่ต้องการ

ผู้เขียนจะขอชักตัวอย่างความต้องการแบบจอมปลอมมาให้พิจารณาอย่างละเอียดสักเรื่องหนึ่ง ตัวอย่างที่ยกมานี้มักจะพบได้เสมอในการวิเคราะห์คนที่ไม่ได้เป็นโรคประสาท จริงอยู่ตัวอย่างนี้อาจไม่ค่อยเกี่ยวกับปัญหาทางวัฒนธรรมในวงกว้างที่เราต้องการนำมาสาธกในหนังสือเล่มนี้ แต่ตัวอย่างนี้จะช่วยให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นกับการทำงานของพลังในจิตไร้สำนึกได้คุ้นกับปรากฏการณ์แบบนี้ยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นตัวอย่างนี้ยังช่วยตอกย้ำประเด็นที่เราเอ่ยถึงเป็นนัย ๆ นั่นก็คือความเกี่ยวโยงของการเก็บกดกับการกระทำแบบจอมปลอม ในเรื่องการเก็บกดนั้นส่วนใหญ่เราจะถือว่าพลังที่ถูกเก็บกดย่อมมีผลต่อพฤติกรรมแบบโรคประสาท ความฝัน และอื่น ๆ แต่ก็สมควรเน้นไว้ในที่นี้ด้วยว่าการเก็บกดย่อมมีผลไปทำลายตัวตนที่แท้ส่วนใดส่วนหนึ่งของคนเรา และทำให้เราต้องสร้างความรู้สึกแบบจอมปลอมขึ้นมาแทนที่ตัวตนที่แท้ซึ่งถูกทำลายลงไป

ตัวอย่างที่ผู้เขียนต้องการนำมาพูดได้แก่กรณีของนักศึกษาแพทย์วัย ๒๒ ผู้หนึ่ง เขามีความสนใจในสิ่งที่ตัวเองเล่าเรียนอย่างดี และก็เข้ากับคนได้ดีเยี่ยมจนปรกติทั้งหลาย ทั้งเขาก็ไม่ได้ขาดความสุขอะไรมากมาย แม้จะมีความรู้สึกเหนื่อยหน่าย

และไม่กระตือรือร้นกับชีวิตอยู่บ้าง เหตุผลที่ทำให้ต้องเข้ารับการวิเคราะห์ก็เป็นเพียงเหตุผลทางทฤษฎี คือเขาต้องการยึดอาชีพเป็นจิตแพทย์ต่อไป ความทุกข์ใจของเขามีอยู่ประการเดียว คือเขารู้สึกเหมือนมีอะไรมาคอยกีดขวางการเรียนรู้แพทย์ เขามักจะจำสิ่งที่อ่านไม่ได้ เวลาฟังอาจารย์บรรยายก็เกิดความเหนื่อยหน่ายชนิดบอกไม่ถูก และทดสอบก็ทำคะแนนไม่ได้ดี อาการอย่างนี้สร้างความพิศวงให้กับเขามาก เพราะเมื่อเรียนวิชาอื่นก็ดูเหมือนเขาจะจดจำอะไร ๆ ได้ดี เขาเองไม่มีความสงสัยอยู่เลยในเรื่องต้องการเรียนแพทย์ ที่เขาสงสัยอย่างหนักก็คือเขาจะมีความสามารถเรียนแพทย์ได้หรือไม่

หลังจากผ่านการวิเคราะห์ได้สักสองสามอาทิตย์ เขาก็เล่าความฝันเรื่องหนึ่งออกมา เขาฝันว่าตัวเองขึ้นไปอยู่บนชั้นบนสุดของตึกระฟ้าที่เขาเป็นผู้สร้างขึ้น แล้วก็ลงมามองทั่วอาคารอื่น ๆ ด้วยความรู้สึกเป็นผู้ชนะ แต่ฉบับพินัยกรรมก็พังครืนลงมา ทั่วเขาถูกทับอยู่ใต้ซากปรักหักพัง เขารู้ว่ามีคนกำลังพยายามรื้อซากปรักหักพังเพื่อช่วยเหลือเขาให้เป็นอิสระ แล้วยังได้ยินบางคนพูดว่าเขาได้รับบาดเจ็บสาหัส และพูดว่าหมอกองจะมาถึงในไม่ช้า แต่เขาก็ต้องคอยอยู่นาน นานเหมือนชั่วกับชั่วกลับกว่าหมอกองจะมาถึง ในที่สุดเมื่อหมอกองมาถึง หมอกองกลับลืมเอาเครื่องมือมาเสียอีก หมอกองจึงช่วยเหลือเขาไม่ได้ เขาโกรธหมอกองอย่างที่สุด และทันใดนั้นก็

ผลลุลุกขึ้นยืน และทราบดีว่าตัวเองไม่ได้รับบาดเจ็บอะไร เขาหันไปมองหมอบอย่างเหยียดหยาม ถึงตรงนั้นเขาก็ตกใจตื่น

เขาไม่มีเหตุการณ์จริงมาโยงกับความฝันมากนัก แต่เหตุการณ์บางอย่างต่อไปนั้นก็เข้าเบ้ามากทีเดียว เมื่อเขานึกถึงตึกระฟ้าที่เขาสร้างขึ้น เขาก็พูดเปรยออกมาว่าเขาสนใจในก้านสถาปัตยกรรมมาก ในสมัยเป็นเด็กเมื่อมีเวลาว่างเขาก็จะชลุคอยู่กับอิฐบล็อกสำหรับก่อสร้าง เมื่อมีอายุ ๑๗ เขาก็คิดอยากจะเป็นสถาปนิก แต่พ่อเขาเอ่ยเรื่องนี้กับพ่อ พ่อก็ตอบอย่างใจกว้างว่าอันที่จริงเขาก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกอาชีพอะไรก็ได้ แต่พ่อก็คิดว่าความคิด (ที่จะเป็นสถาปนิก) แบบนั้นคงจะเป็นสิ่งที่เขาคิดเพื่อจะไปตามเรื่องตึกมาตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก พ่อจึงแนะว่าเขาควรเข้าไปเรียนแพทย์จะดีกว่า ชายหนุ่มก็เลยเชื่อว่าพ่อพูดถูกแล้ว และนับแต่นั้นเขาก็ไม่ยอมเอ่ยถึงเรื่องอยากเป็นสถาปนิกกับพ่ออีกเลย เขาหันไปเรียนแพทย์อย่างที่รู้ ๆ ส่วนเหตุการณ์ที่เขานำมาโยงกับเรื่องหมอบมาข้างหน้าเขายังลืมเอาเครื่องมือมาเสียอีก ออกจะคลุ้มเครือและไม่ได้หน้าได้เนื้ออะไร อย่างไรก็ตามพอเขาพูดถึงความฝันตอนนี้ เขาก็นึกขึ้นได้ว่า *เวลา* ที่เขาเข้ามารับการวิเคราะห์ได้เปลี่ยนไปจากปรกติ และแม้เขาจะเป็นคนยินยอมให้เปลี่ยนเวลาได้โดยไม่ชักช้า แต่ตอนนั้นเขาก็เกิดโกรธนักจิตวิเคราะห์ขึ้นมาอย่างไม่มีปี่มีขลุ่ย เขาคำหนักจิตวิเคราะห์ว่าเป็นเผด็จการ พร้อมกับพูดว่า “เอาแต่สั่งทำ

เดียว จนผมไม่มีเวลาไปทำอะไรตามที่อยากจะทำบ้าง” เขาประหลาดใจมากที่เขาแสดงอาการโกรธและพูดประโยคนี้ออกมา เพราะก่อนหน้านี้เขาไม่เคยรู้สึกเป็นอริกับนักจิตวิเคราะห์ หรือเป็นอริกับงานจิตวิเคราะห์เลยแม้แต่น้อย

หลังจากนั้นเขาก็ฝันอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเขาจำเนื้อเรื่องได้นิดๆ หน่อยๆ ในฝันนั้นพ่อของเขาได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ ตัวเขาเองเป็นหมอ และต้องรักษาพ่อ แต่พ่อเขาเข้าไปตรวจอาการของพ่อ เขารู้สึกว่าเป็นอัมพาตไปตลอดทั้งร่าง และทำอะไรไม่ได้เลย เขารู้สึกหวาดกลัวจับหัวใจ แล้วก็ตกใจตื่น

พ่อเขาโยงเหตุการณ์จริงเข้ากับความฝัน เขาก็พูดออกมาอย่างล่งเลว่าเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาเขาเคยคิดว่าพ่ออาจต้องตายลงอย่างปุบปับ ความคิดอันนี้ทำให้เขาหวาดกลัวมากที่สุดทีเดียว บางครั้งเขาก็คิดถึงมรดกที่พ่อจะทิ้งไว้ให้กับเขา และยังคิดว่าจะทำยังไงก็กับเงินทองที่ได้รับเป็นมรดก เขาไม่ได้ฝันกลางวันในลักษณะนี้บ่อยนัก เพราะเขาจะเก็บกม้นทันทีเมื่อเกิดฝันกลางวันแบบนี้ เมื่อเขานำเอาความฝันครั้งหลังไปเปรียบเทียบกับครั้งแรก เขาก็แปลกใจไม่ได้ที่ปรากฏว่าทั้ง ๒ ครั้งหมอมจะช่วยเหลือคนไข้ไม่ได้เลย เขาเริ่มตระหนักชัดยิ่งขึ้นว่าถึงเขาจะเป็นหมอก็คงจะไม่มีประโยชน์อะไร เมื่อนักจิตวิเคราะห์ชี้ให้เขาทราบว่าในความฝันครั้งแรกเขามีความโกรธและเหยียดหยามหมอมที่ทำอะไรไม่ได้ เขา

ก็นึกขึ้นมาได้ว่าบ่อยครั้งที่เขาได้ยินหรือได้อ่านกรณีที่หมอบอกช่วยคน
ใช้ไม่ได้ เขาก็จะมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ชนะ (ซึ่งในตอนก่อนๆ เขา
ยังไม่ทราบว่ามีความรู้สึกทำนองนี้)

หลังจากเขาได้รับการวิเคราะห์ต่อไปอีก ก็ปรากฏว่าบังจัย
อื่น ๆ ที่ถูกเก็บกตเอาไว้ได้เผยตัวเองออกมา เขาแปลกใจที่พบว่า
ตัวเองมีความรู้สึกแค้นเคืองพ่ออย่างรุนแรง และยังพบว่าอันความ
รู้สึกที่ว่าเขาจะเป็นหมอบໍได้นั้น แท้จริงเกิดจากความรู้สึกที่
ว่าตัวเองไร้พลังอำนาจ มองเผิน ๆ เขาอาจคิดว่าตัวเองเป็นผู้วาง
แผนชีวิตเอง แต่ในตอนนี้เขารู้สึกว่าลึก ๆ ชีวิตของเขามีลักษณะ
ปล่อยไปกามกวาง เขาตระหนักว่าตัวเองไม่ได้ทำอะไรตามที่ต้อง
การ การกระทำของเขาเป็นแต่เพียงการทำตามในสิ่งที่คนอื่นคาด
หวัง เขามองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเขาไม่ได้ต้องการเป็นหมอบจริง ๆ
หรือ และอะไร ๆ ในความฝันที่เขาเห็นว่าไร้ความสามารถ (เช่น
หมอบช่วยเหลือเขาไม่ได้หรือเขาช่วยรักษาพ่อไม่ได้) ก็ไม่ใช่อะไรอื่น
หากเป็นสิ่งที่สะท้อนการต่อต้านในแบบเงียบ ๆ ของเขานั้นเอง

กรณีนี้เป็นตัวอย่างแบบฉบับของการเก็บกตความต้องการ
จริง ๆ แล้วหันไปทำในสิ่งที่คนอื่นคาดหวัง จนกระทั่งเขาเชื่อว่า
ความต้องการนั้น (ตามที่คนอื่นคาดหวัง) เป็นความต้องการของ
ตัวเอง เราอาจพูดได้ว่าความต้องการจริง ๆ ได้ถูกแทนที่ด้วย
ความต้องการแบบจอมปลอม

การแทนที่การกระทำจริง ๆ ของตัวเอง (ไม่ว่าในเรื่องของ การคิด ความรู้สึก หรือความต้องการ) ด้วยการกระทำแบบจอมปลอมเช่นว่านี้ ย่อมทำให้ตัวตนจริง (true self) ถูกแทนที่ด้วย ตัวตนจอมปลอม (pseudo self) อันตัวตนจริงนั้นย่อมเป็นบ่อเกิด ของกิจกรรมทางสมองต่าง ๆ ส่วนตัวตนจอมปลอมเป็นแต่เพียง ตัวแทนบทบาทที่คนอื่นคาดหวังให้คนเราแสดง และการแสดง บทบาทนั้นก็กระทำในนามของตัวตนจริงเสียด้วย จริงอยู่คนเราอาจ แสดงได้หลายบทบาท และใจของเขาก็เชื่อว่าในแต่ละบทบาทเขาก็คือ "ตัวเขา" แต่แท้ที่จริงในทุกบทบาทเขาย่อมแสดงในสิ่งที่คนอื่นคาดหวังให้เขาแสดง และสำหรับคนไม่น้อย (หากไม่ใช่ส่วนใหญ่) ตัวตนจริง ๆ จะถูกแทนที่ด้วยตัวตนจอมปลอมจนหมดสิ้น บางครั้ง (เช่น ในความฝัน ฝันกลางวัน หรือขณะมีนเมา) ตัวตนจริงบางส่วนบางก้านจะปรากฏออกมาในรูปของความคิดหรือ ความรู้สึกซึ่งเขาไม่ได้สัมผัสล่วงรู้มานานปี (ว่ามีความคิด ความรู้สึกเหล่านั้น -- ผู้แปล) บางครั้งความคิดหรือความรู้สึกที่ปรากฏ ออกมาเช่นนั้นอาจเป็นสิ่งที่แล้ว เป็นสิ่งที่คนเราพยายามเก็บกด เอาไว้ เพราะเขากลัวหรืออับอายที่มีความคิดหรือความรู้สึก เหล่านั้น แต่บางครั้งความคิดหรือความรู้สึกเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่ดี ที่สุดในตัวเขา หากเขาจำต้องเก็บกดเอาไว้เพราะกลัวคนอื่นจะ

เย้ยหยัน หรือกลัวคนอื่นจะประทุษร้ายเพราะมีความคิดหรือความ
รู้สึกเหล่านั้น

* การสูญเสียตัวตนแล้วนำเอาตัวตนแบบจอมปลอมเข้ามาแทนที่
ย่อมทำให้คนเรากอดอยู่ในภาวะไม่มั่นคงปลอดภัยอย่างร้ายกาจ ชีวิต
ของเขาจะมีแต่ความกังวลสงสัย ทั้งนี้^๕เนื่องจากเขาได้สูญเสีย
เอกลักษณ์ของตัวเองไปหมดเพราะไม่มีชีวิตคล้อยตามความคาด
หวังของคนอื่น และเพื่อขจัดความสะทึงหวงไหวอันเกิดจากการ
สูญเสียเอกลักษณ์เช่นว่า เขาจึงต้องยอมคล้อยตามคนอื่น จำต้อง
แสวงหาเอกลักษณ์ของตัวเองด้วยการทำให้ผู้อื่นยอมรับนับถือเขา
อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเขาไม่รู้ว่าตัวเองเป็นใคร (เพราะมันไป
ทำตามความคาดหวังของคนอื่น -- ผู้แปล) ดังนั้นถ้าหากเขายอม
ทำตามความคาดหวังของคนอื่น คนอื่นก็คงจะรู้ว่าเขาเป็นใคร
และถ้าคนอื่นรู้ว่าเขาเป็นใคร เขาก็คงจะรู้ไปทั่ว ถ้าหากเขายอม
เชื่อตามที่คนอื่นบอกให้ทำ.

บทที่ ๕

เสรีภาพกับประชาธิปไตย

ในบทที่ผ่านมาผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นว่าปัจจัยบางอย่างในระบบ**อุตสาหกรรมโดยทั่วไป** โดยเฉพาะระบบ**อุตสาหกรรมในชนผุ่กซาค** ได้สร้างคนที่**มีบคคคคภาพแบบหนึ่ง**ซึ่งมีความรู้สึกว่าตัวเองไร้พลังกำลัง โดดเดี่ยว วิตกกังวลและขาดความมั่นคงปลอดภัย ผู้เขียนได้อภิปรายถึงสภาวะการณ์ในประเทศเยอรมันอย่างละเอียด โดยที่สภาวะการณ์เหล่านั้นได้ผลักดันให้ประชาชนส่วนหนึ่งปลงใจยอมรับ**ระบอบคอมมิวนิสต์และพฤติกรรมทางการเมืองแบบหนึ่ง** ซึ่งเข้าไปกระตุ้นปลุกเร้าสิ่งที่ผู้เขียนเรียกว่า**ลักษณะนิสัยแบบอำนาจนิยม**

แล้วสำหรับพวกเราเล่าเป็นอย่างใด สิ่งที่ถูกคามระบบประชาธิปไตยของเรามี**แค่ระบบฟัสซิสต์ที่อยู่อีกฟากหนึ่ง**ของมหา-

ลมุทรแอตแลนติก หรือมีแต่ “พวกแนวที่ ๕” ในหมู่พวกเรา
 เองเท่านั้นละหรือ ถ้ามันเป็นอย่างนั้นจริงสถานการณ์ก็คงร้ายแรง
 แท้ไม่ถึงกับวิกฤต แต่ถึงแม้เราจะต้องคอยต้านทานภัยคุกคามของ
 พวกฟัซซิสทั้งภายนอกและภายในประเทศอย่างจริงจัง มันก็คง
 ไม่มีอะไรผิดพลาดใหญ่หลวงและเป็นภัยร้ายแรงเท่ากับการมอง
 ช้ามไปว่า ภายในสังคมของเราเองก็ต้องเผชิญกับปรากฏการณ์ชนิด
 เกี่ยวกับที่สนับสนุนให้เกิดระบบฟัซซิสในที่อื่น ๆ ปรากฏการณ์
 ที่ว่านี้ก็คือความรู้สึกไว้ความสำคัญและไว้พลังกำลังของคนทั้งหลาย

* ข้อที่กล่าวนี้ นับว่าเป็นการทำลายความเชื่อเดิม ๆ ที่ว่า
 หากปลดปล่อยบุคคลจากพันธนาการภายนอกได้ ระบบประชา
 ธิปไตยสมัยปัจจุบันก็ย่อมบรรดถึงภาวะที่ทุกคนมีปัจเจกภาพอย่าง
 แท้จริง ทุกวันนี้เราภูมิใจว่าเราไม่ได้ตกอยู่ในบังคับของอำนาจ
ภายนอกใดๆ เรามีอิสระในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและ
ความรู้สึก อีกทั้งเรายังที่ขลุ่ยว่าเสรีภาพ (ในการแสดงออกซึ่ง
 ความคิดเห็นและความรู้สึก) นั่นเป็นเครื่องประกันให้เรามีปัจเจก-
ภาพเกือบจะโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตามสิทธิในการแสดงออกซึ่ง
ความคิดเห็นจะมีความหมายก็ต่อเมื่อเราสามารถมีความคิดเป็น
ของเราเอง เสรีภาพ (หรือการหลุดพ้น) จากอำนาจภายนอกจะมี
 คุณอย่างถาวรก็ต่อเมื่อเงื่อนไขทางจิตวิทยาภายในตัวของเรา มี

ลักษณะที่เอื้ออำนวยให้เราสามารถสร้างปัจเจกภาพของเราเองขึ้นมาได้ แล้วเราก้าวไปถึงจุดมุ่งหมายที่ว่านี้ (หรืออย่างน้อยที่สุดก็ก้าวเข้าไปใกล้จุดมุ่งหมายที่ว่านี้) หรือยัง * หนังสือเล่มนี้พูดถึงเฉพาะปัจจัยเกี่ยวกับตัวมนุษย์ ดังนั้นจึงมุ่งวิเคราะห์ปัญหาที่ว่านี้ในเชิงวิพากษ์เป็นจุดใหญ่ ในการวิเคราะห์ปัญหานี้เราจะอาศัยแนวที่ได้วิเคราะห์เอาไว้ในบทก่อนๆ ในตอนที่เรากลับมาถึงลักษณะ ๒ ด้านของเสรีภาพสำหรับคนในยุคปัจจุบันนั้น เราได้ชี้ให้เห็นว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจหลายอย่างทำให้คนในยุคเรารู้สึกโดดเดี่ยวและไร้ผลกำลังมากขึ้นๆ และในตอนที่เราพูดถึงผลลัพธ์ในแง่จิตวิทยาเราก็ได้ชี้ให้เห็นว่าความรู้สึกไร้ผลกำลังนี้ทำให้คนเราแสดงอาการหลีกหนีออกมาใน ๒ ลักษณะ คือ (ก) หลีกหนีในแบบที่พบในคนที่มึนลักษณะนิสัยแบบอำนาจนิยม และ (ข) หลีกหนีในแบบคล้ายตามกัน ซึ่งจะทำให้คนเรากลายเป็นประหนึ่งหุ่นยนต์ (automation) สูญสิ้นความเป็นตัวของตัวเอง แต่ละคนจะเกี่ยวข้องกันเขาก็ยังคิดว่าตัวเองมีเสรีภาพ ไม่ได้ก้มหัวให้กับใครนอกจากตัวเอง *

แนวโน้มในแบบทำอะไรก็ตาม ๆ กันนี้ได้รับการปลุกฝังจากวัฒนธรรมของเราอย่างไร นี่เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องนำมาอภิปรายกันก่อน การทำลายความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงการชักชวนไม่ให้นักเราสร้างปัจเจกภาพขึ้นมาได้ด้วย เกิดขึ้นตั้งแต่

คนเรายังมีอายุน้อย ๆ สมัยที่เข้ารับการศึกษาอบรมในโรงเรียน (แต่
 นี้ไม่ได้หมายความว่าฉันเชื่อว่าการศึกษาอบรมแล้วย่อมจะต้องมีการ
 ทำลายการแสดงออกตามธรรมชาติเสมอไป เพราะมันจะไม่เป็น
 อย่างนั้น ถ้าหากการศึกษาอบรมมีจุดมุ่งหมายจริง ๆ ที่จะส่งเสริม
 ให้เด็กมีความอิสระภายใน มีปัจเจกภาพ ส่งเสริมให้เด็กเจริญ
 เติบโตและมีความสมบูรณ์ภายใน การศึกษาอบรมอย่างที่ว่านี้อาจ
 จะมีการวางเงื่อนไขข้อจำกัดให้กับเด็กที่เจริญเติบโตอยู่บ้าง แต่
 เงื่อนไขข้อจำกัดเหล่านั้นก็เป็นเพียงมาตรการชั่วคราว ซึ่งมุ่งส่งเสริม
 กระบวนการเจริญเติบโตและการคลี่คลายขยายตัวอย่างแท้
 จริง อย่างไรก็ตามในวัฒนธรรมของเรานั้นการศึกษามักเป็นผล
 ตัดพรากการทำลายการแสดงออกตามธรรมชาติ แล้วนำเอาความ
 รู้สึก ความคิด และความต้องการของผู้อื่นเข้ามาแทนที่ความเป็น
 ศูนย์กลางของคนเรา (ขอให้ผู้เขียนย้ำอีกครั้งว่าคำว่า "ต้นแบบ" ไม่
 ได้หมายถึงว่าคนอื่น ๆ ไม่เคยคิดอย่างนั้นมาก่อน หากหมายถึงว่า
 ความคิดนั้น ๆ เกิดขึ้นในตัวของเรา หรือเป็นผลมาจากกิจกรรม
 ของตัวเอง และในแง่นี้มันจึงเป็นความคิดของเขา) อยากจะชัก
 อุทาหรณ์สักเรื่องหนึ่งมาชี้ให้เห็นว่า เราถูกคนอื่นมาทำลายความ
 รู้สึกมาตั้งแต่สมัยเด็ก ๆ อย่างไร ความรู้สึกในกรณีนี้หมายถึงความ
 ไม่ชอบและความเป็นปฏิปักษ์ พุคไปแล้วเด็กส่วนใหญ่ ๆ นั้นย่อมมี
 ความเป็นปฏิปักษ์และความเป็นกบฏอยู่ในตัวไม่มากนักน้อย ซึ่ง

ความเป็นปฏิบัติและความเป็นกฎที่^๕มันเป็นผลมาจากเด็กต้อง
 ชักแย้งกับโลกรอบ ๆ ตัว เพราะโลกรอบ ๆ ตัวมีแนวโน้มคอยสกัด
 ชักขวางไม่ให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ อีกทั้งเด็กในฐานะที่เป็น
คู่ต่อสู้ที่อ่อนแอกว่าก็ต้องยอมแพ้ต่อโลกรอบ ๆ ตัวอยู่ตลอดเวลา
 เป็นหมายเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งของระบบการศึกษาในปัจจุบันก็คือ
ทำลายปฏิกริยาในแบบเป็นปฏิบัติของเด็กลงไป ส่วนวิธีการที่
 นำมาใช้มีหลายอย่าง ก็อาจจะใช้วิธีข่มขู่และลงโทษซึ่งเป็นวิธีที่
 ทำให้เด็กหวาดกลัว ไม่กล้าแสดงอะไรออกมา หรืออาจจะใช้วิธี
 ที่นุ่มนวลกว่านั้นเช่น “จิตสนับน” (แจกรางวัล) หรือให้ “คำ
อธิบาย” ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้เด็กเกิดความสับสนขึ้นในใจและทำให้
เด็กเป็นปฏิบัติ ในตอนแรก ๆ เด็กจะเลิกแสดงความรู้สึก
 ทำนองนี้ออกมา และในที่สุดเด็กก็จะสลัดความรู้สึกนี้ทิ้งไปเลย
 พร้อม ๆ กันนี้เด็กก็จะถูกสั่งสอนให้รู้จักบีบคั้นบีบคั้นไม่ยอมรับรู้ถึง
 ความเป็นปฏิบัติและความไม่จริงใจของผู้อื่น บางครั้งจะทำให้
 เด็กเป็นเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะเด็กมีคุณสมบัติพิเศษอยู่อย่าง
 หนึ่ง คือสามารถสังเกตเห็นลักษณะที่ไม่ดีของคนอื่นโดยไม่ยอม
 ให้ใครมาหลอกลวงด้วยคำพูดใ้่ง่าย ๆ (ซึ่งผิดกับผู้ใหญ่เรา มัก
 ถูกหลอกลวงด้วยคำพูดได้เสมอ) อันนี้เองทำให้ถึงอย่างไร ๆ เด็ก
 ก็ยังไม่ชอบคนบางคนอยู่อย่าง “ไม่มีเหตุผล” ยกเว้นเหตุผลที่ว่า
 แก่รู้สึกว่าคุณ ๆ นั้นมีความเป็นปฏิบัติกับแก มีความไม่จริงใจ

กับแก แต่ในไม่ช้าปฏิกิริยาของเด็กเช่นนี้ก็จะถูกบั่นทอนลงไป และภายในเวลาไม่นานนักเด็กก็จะบรรลุนิติภาวะ” เยี่ยงผู้ใหญ่ทั่วไป แล้วจากนั้นแกก็สูญเสียความสำนึกในเรื่องความแตกต่าง คือ แยกไม่ออกว่าใครเป็นคนดีใครเป็นคนชั่ว ทรายที่พวกคนชั่วไม่ ได้ทำความชั่วออกมา ทั้ง ๆ

อีกด้านหนึ่งนับแต่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนครั้งแรก เด็กจะถูกสั่งสอนให้มีความรู้สึกที่ไม่ใช่ความรู้สึก “ของแก” เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแกจะถูกสั่งสอนให้ชอบคนนั้นคนนี้ ให้เป็นมิตรกับคนนั้นคนนี้อย่างขาดความกำริทวิตรอง กระทั่งถูกสั่งสอนให้รู้จักยิ้มแย้มกับคนนั้นคนนั้นไปเรื่อย อะไรที่การศึกษาทำลงไป แล้วไม่สำเร็จ ภายหลังสังคมก็จะใช้แรงกดดันจนสำเร็จจนได้ ถ้าคุณไม่รู้จักยิ้มแย้มคุณก็จะถูกกำหนดว่ามี “บุคลิกภาพที่ไม่ต้องการ” และคุณก็จำเป็นจะต้องมีบุคลิกภาพที่องศาเสียด้วยเพื่อที่คุณจะได้ ขยายบริการต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะในฐานะพนักงานเคินโตะ เซลล์แมน หรือแพทย์ มีแต่คนที่อยู่ฐานล่างของปิรามิดสังคมซึ่งไม่ได้ขยายอะไรนอกจากแรงงาน กับพวกที่อยู่ยอดสุดของปิรามิดสังคมเท่านั้นกระมัง ที่ไม่ต้องทำตัวให้เป็นที่ “ต้องการ” คนอื่น ความเป็นมิตร ความสดชื่นว่าเริง และทุกสิ่งทีถือว่าสะท้อนออกมาในรอยยิ้ม กลายเป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเหมือนกับ การเปิดบีกสวิทช์ไฟฟ้านั่นเอง

จริงอยู่ในบางกรณีคนเราอาจจะล่วงรู้ว่าตัวเองเสแสร้งทำ
 กิจการอย่างนั้นอย่างนั้นออกมา แต่ส่วนใหญ่แล้วเขาจะสูญเสียความลวง
รู้ในเรื่องนี้ไปจนหมด อันเท่ากับว่าเขาได้สูญเสียความสามารถในการ
แยกแยะว่า อันไหนเป็นความรู้สึกจอมปลอม อันไหนเป็นความ
รู้สึกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

ใช่แต่ความเป็นปฏิบัติและความเป็นมิตรจะถูกทำลายลง
 ไปแล้วแทนที่ด้วยความรู้สึกแบบจอมปลอมเท่านั้น ยังมีอารมณ์
ความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอีกหลายอย่างถูกทำลายลงไปแล้ว
แทนที่ด้วยความรู้สึกแบบจอมปลอม ฟรอยด์ได้ให้ความสนใจกับ
 การทำลายความรู้สึกอย่างหนึ่ง ถึงกับจับเอาเรื่องนั้นมาเป็นแกน
 กลางทฤษฎีของตน นั่นก็คือการทำลายหรือเก็บกคความรู้สึกใน
เรื่องกามารมณ์ แม้ว่าผู้เขียนจะเชื่อว่า การทำลายความสุขความ
ยินดีในเรื่องกามารมณ์ เป็นแต่เพียงการทำลายความรู้สึกที่เกิดขึ้น
ตามธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่าง (ไม่ใช่เป็นการ
 ทำลายความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างเกี่ยวที่มีความสำคัญที่
สุด) แต่เราจะดูเบาความสำคัญของเรื่องไม่ได้ ผลลัพธ์ของ
 การทำลายหรือเก็บกคในเรื่องกามารมณ์จะปรากฏให้เห็นอย่างชัด
 เจนในกรณีของผู้ที่เก็บระงับความรู้สึกทางเพศรวมทั้งในกรณีของ
ผู้ที่มักมากในกามคุณ กระทั่งเสพกามเหมือนกับเสพเหล่าเสพยา
เสพพิศ และที่เสพไปนั้นก็ไม่ได้หวังในรสชาติอะไร เพียงแต่ทำ

ไปเพื่อให้ลืมตัวเองเสียเท่านั้น แต่ไม่ว่าผลลัพธ์ที่ออกมาจะเป็นไปในแง่ใด การเก็บกดหรือทำลายความรู้สึกในเรื่องกามารมณ์ (เนื่องจากความรู้สึกในเรื่องนี้มีความรุนแรง) ย่อมจะไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อชีวิตในก้านกามารมณ์เท่านั้น หากยังมีผลไปบั่นทอนความกล้าในการแสดงออกตามธรรมชาติของคนเราในก้านอื่น ๆ ด้วย

ในสังคมของเราก็จะมีการบั่นทอนหรือเหนี่ยวรั้งไม่ให้คนทั้งหลายแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาอยู่ตลอดเวลา จริงอยู่เรายอมรับกันว่าความคิดในเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์อื่น ๆ มีความเกี่ยวพันอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกอย่างแยกไม่ออก แต่อุกมุกติของพวกเรากลับเน้นให้คิดและมีชีวิตโดยไม่ให้มีอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง เราถือว่าใครที่แสดงอารมณ์ออกมาแสดงว่าคนนั้นไม่ได้เรื่องหรือขาดความสมบูรณ์ในชีวิต การยอมรับมาตรฐานอันนี้ทำให้คนเราถูกบั่นทอนพลังลงไปอย่างมาก ทั้งยังทำให้ความคิดของเราแห้งแล้งและแข็งกระด้าง อีกก้านหนึ่งเนื่องจากเราไม่มีทางทำลายอารมณ์ความรู้สึกให้หมดไปได้ อารมณ์ความรู้สึกจึงต้องไปปรากฏอยู่อีกที่หนึ่งแยกขาดจากก้านที่เป็นพุทธิปัญญาของบุคลิกภาพ อันนี้ทำให้ความรู้สึกที่คนเราแสดงออกมามีลักษณะถ้อย ๆ และไม่จริงใจ ภาพยนตร์และเพลงจึงถูกผลิตออกมาบ่อนลู่ก้านับล้าน ๆ ที่ขาดแคลนอารมณ์ความรู้สึก

ยังมีอารมณ์ที่ต้องห้ามอย่างหนึ่งที่เขาเขียนอยากเอ่ยถึงโดยเฉพาะ เพราะการข่มการระงับอารมณ์ชนิดนี้มีผลกระทบต่อบุคลิกภาพอย่างลึกลับ อารมณ์ที่ว่าก็คือความรู้สึกในเรื่องที่เขารำหมอง เราได้แลเห็นจากบทก่อน ๆ แล้วว่าการตระหนักในเรื่องความตายและก้านที่เขารำหมองของชีวิตเป็นลักษณะพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ ไม่ว่าจะการตระหนักในเรื่องที่ว่านี้จะเลื่อนลงหรือชักเงาก็ตาม แต่วัฒนธรรมต่างก็มีวิธีจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับความตายของตัวเองโดยเฉพาะ ในสังคมที่กระบวนการก้าวไปสู่ความเป็นปัจเจกชนกลืนหายไปเพียงเล็กน้อย ความกับสูญของชีวิตไม่ได้ก่อปัญหาอะไรมากนัก เพราะประสบการณ์ในการดำรงชีวิตไม่ได้ยุ่งยากซับซ้อนเท่าไร คนในสังคมแบบนั้นต่างยังมองไม่เห็นว่าการตายมันแตกต่างกับชีวิต แต่ในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เราพบว่ามีระดับการกลืนหายไปสู่ความเป็นปัจเจกชนในระดับสูงนั้นจะปฏิบัติกับความตายแตกต่างกันไป แล้วแต่โครงสร้างทางสังคมและจิตวิทยา ชาวกรีกจะเน้นทุกอย่างไปที่ชีวิตและวาทภาพให้ความตายเป็นภาวะที่ต่อเนื่องจากชีวิต เพียงแต่ความตายเป็นภาวะมีกมณ และไม่นำารนรมย์เท่านั้น ชาวอียิปต์ก็วางความหวังไว้บนความเชื่อที่ว่าร่างกายของมนุษย์ไม่มีอะไรทำลายลงได้ อย่างน้อยที่สุดก็หมายถึงร่างกายของผู้ที่ไม่มีอะไรทำลายอำนาจเขาลงได้ในขณะที่ยังมีชีวิต ส่วนชาวฮินดูนั้นยอมรับในเรื่องความตายอย่างสอดคล้องกับ

ความเป็นจริง ก็ยอมรับความกึกที่ว่าชีวิตของคนเราต้องแตกดับ
 พร้อมกับสร้างอุกมกเกิดขึ้นมาว่ามนุษย์ในโลกนี้สามารถบรรลุดัง
 ภาวะแห่งความสุขและความยุติธรรมได้ในท้ายที่สุด สำหรับศาสนา
 คริสต์ก็สอนให้คนเห็นว่า ความตายเป็นมายา และพยายามปลุก
 ปลอบคนที่ขาดความสุขโดยสัญญาว่าตายไปแล้วจะเกิดใหม่ แต่ใน
 ยุคของเรากลับปฏิเสธความตายเอาง่าย ๆ ซึ่งอันนี้ก็เท่ากับปฏิเสธ
 ลักษณะพื้นฐานอย่างหนึ่งของชีวิตไปด้วย คือแทนที่จะยินยอมให้
 เราตระหนักในเรื่องของความตายและความทุกข์เพื่อใช้เป็นแรงจูง
 ใจที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต หรือใช้เป็นรากฐานในการสร้างความ
 สมัคคีรสมาในหมู่มนุษย์ และถือเป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งซึ่งหาก
 ขาดไปเสียแล้วก็ทำให้ความสุขความกระตือรือร้นหมดความลึก
 หมดความเข้มข้น ยุคของเรากลับบีบบังคับให้เราคัดหรือระงับการ
 ตระหนักในเรื่องนี้ (ความตายและความทุกข์) แต่ถึงจะกักจะระงับ
 อย่างไร สิ่งที่ถูกกกดถูกระงับก็มีไ้หมดไป ท้ายเหตุนี้เองความ
 หวาดกลัวในเรื่องความตายจึงยังดำรงอยู่อย่างลับ ๆ ในหมู่พวกเรา
 ถึงเราจะพยายามปฏิเสธเรื่องความตายอย่างไร ความรู้สึกหวาดกลัว
 ในเรื่องนี้ก็ยังคงอยู่ แต่เนื่องจากมันถูกข่มถูกระงับ ความรู้สึกใน
 เรื่องความตายจึงไม่สำแดงตัวออกมา มันกลายเป็นสาเหตุอย่างหนึ่ง
 ที่ทำให้ประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ของเราจืดชืดน่าเบื่อหน่าย และทำ
 ให้ชีวิตของเราต้องอันธพาลวุ่นวายไม่มีสิ้นสุด / อีกทั้งผู้เขียน

ยังกล้ากล่าวได้ว่ามันเป็นเครื่องอธิบายว่าทำไมประเทศนี้จึงต้องสูญเสียเงินค่าทำศพเป็นจำนวนมหาศาล

ในขณะที่ยุคของเราพยายามห้ามหรือระงับไม่ให้เราแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ออกมา จิตแพทย์ในยุคปัจจุบันก็กลับแสดงบทบาทในแบบที่กำกวม กันหนึ่งพรอยด์ ตัวแทนคนสำคัญคนหนึ่งของจิตแพทย์ ได้ทำลายภาพดวงตาที่ชื่อว่าจิตใจของมนุษย์มีเหตุผล และมีเป้าหมาย พร้อมกับเบิกทางให้เรามองทะลุถึงกันบึงแห่งกิเลส ตัณหาของมนุษย์ อีกกันหนึ่งจิตแพทย์ ซึ่งอาศัยความสำเร็จของพรอยด์เข้ามาเสริม กลับตกเป็นเครื่องมือสนับสนุนแนวโน้มใหญ่ที่ต้องการบงการบุคลิกภาพของคน จิตแพทย์จำนวนมากรวมถึงนักจิตวิเคราะห์ก็ว่า ได้วาดภาพให้คนเรามีบุคลิกภาพ “แบบปรกติ” ซึ่งมีลักษณะปานกลางคือไม่เศร้าโศกเกินไป ไม่โกรธเกรี้ยวเกินไป หรือไม่ตื่นเต้นกังวลเกินไป พวกเขาใช้คำต่าง ๆ เช่น “ทารก” หรือ “โรคประสาท” ไปที่ตราคนที่มีลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพที่ไม่สอดคล้องกับภาพของคน “ปรกติ” ที่ยอมรับกันมานาน อิทธิพลในลักษณะนี้ ในแง่หนึ่งนับว่าเป็นภัยร้ายแรงกว่าการตีตราด้วยชื่อแบบเก่า ๆ และตรงไปตรงมา ในยุคนั้นอย่างน้อยที่สุดคนเรารู้ว่ามันมีบุคคลหรือมีหลักคำสอนอย่างใดอย่างหนึ่งมาวิพากษ์วิจารณ์ตัวเขา และเขาก็สามารถต่อสู้โต้ตอบได้ แต่บัดนี้ใครละจะสามารถต่อสู้โต้ตอบกับ “วิทยาศาสตร์”

นอกจากมีการบิกเบือนในเรื่องความรู้สึก (feeling) และอารมณ์ (emotion) แล้ว มันยังมีการบิกเบือนในเรื่อง ความคิด อีกด้วย นับแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาเราจะถูกบั่นทอนไม่ให้ใช้ความคิดที่เป็นต้นแบบ แล้วเขาก็เอาความคิดสำเร็จรูปมายัดใส่ในหัว เรา เขาทำอย่างนี้อย่างไรกับพวกเด็ก ๆ นั้นเราแลเห็นได้ง่ายที่ เคียว เด็ก ๆ นั้นย่อมกระหายใคร่รู้เกี่ยวกับโลก แก่ต้องการเข้าใจโลกทั้งด้วยการสัมผัสจับต้องและด้วยการใช้สติปัญญา แก่ต้องการรู้จักสังขารธรรมเพราะนี่เป็นหนทางที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับแก่ในการกำหนดเข็มของชีวิตในโลกที่มันแปลกและทรงพลัง แต่แล้วกลับปรากฏว่าไม่มีใครเขาสนใจแกอย่างจริงจัง ทำที่ที่คนอื่นไม่สนใจแกนี้อาจอยู่ในรูปของการขาคความเคารพ (ในหัวเด็ก) อย่างเบียดเผย หรืออยู่ในรูปของการแผ่เมตตาให้ผู้ตกยาก ซึ่งคนเขาชอบแสดงต่อผู้ที่ไร้อำนาจ (เช่นเด็ก คนชรา หรือคนบ่วย) กันเสมอ ๆ ถึงแม้ทำที่การปฏิบัติกับเด็กดังกล่าวนี้โดยตัวมันเองจะเป็นตัวบั่นทอนการใช้ความคิดอย่างอิสระอย่างมากอยู่แล้ว แต่มันยังมีชวากหนามที่ร้ายกว่านั้นอีก ชวากหนามที่ว่านี้ก็คือความไม่จริงใจ ซึ่งมักเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ อันปรากฏอยู่ในพฤติกรรมของผู้ใหญ่ทั่วไป ที่มีต่อเด็ก ความไม่จริงใจอันนี้ส่วนหนึ่งจะอยู่ในรูปของการให้ภาพ (หรือความรู้) เกี่ยวกับโลกอย่างบิกเบือนกับเด็ก ภาพ(หรือความรู้) เกี่ยวกับโลกที่ว่านี้ มีประโยชน์เหมือน ๆ กับการสอนเกี่ยวกับชีวิต

ในชั่วโลกเหนือ ให้กับผู้ที่อยากทราบว่าการเดินทางไปยังทะเลทรายสะฮาราจะต้องเตรียมตัวอย่างไร นอกจากการให้ภาพอันบิดเบือนเกี่ยวกับโลกดังกล่าวนี้แล้ว ยังมีความมกเท็จเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีอีกมากมายซึ่งพวกผู้ใหญ่ไม่ต้องการให้เด็กได้รู้ โดยที่ผู้ใหญ่แต่ละคนก็มีเหตุผลส่วนตัวแตกต่างกันไป การแสดงอารมณ์ร้าย (ซึ่งผู้ใหญ่อ้างเหตุผลขึ้นมาบ่งหน้าว่าเพราะเด็กทำอย่างนั้นอย่างนี้ให้ตนไม่พอใจ) ก็คือ การบิ่คบังกิจกรรมในเรื่องเพศของพ่อแม่ก็ การบิ่คบังไม่ให้เด็กรู้ว่าพ่อแม่ทะเลาะกันก็คื เหล่านี้ล้วนแต่มีมูลเหตุมาจากผู้ใหญ่คิดว่า "เด็กไม่ควรรู้" ในบางเรื่องบางสิ่ง และพอเด็กซักถามด้วยความอยากรู้แกก็จะถูกผู้ใหญ่ดุหรือตำหนิอย่างสุภาพ

ต่อจากนั้นเด็กที่ได้รับการเตรียมตัวมาในลักษณะที่ว่านี้ก็ จะเข้าไปเรียนในโรงเรียนและบางทีก็อาจเข้าเรียนถึงระดับวิทยาลัย ผู้เขียนต้องการพูดถึงวิธีการบางอย่างที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนทุกวันนี้ อย่างสรุป ๆ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ล้วนแต่บั่นทอนไม่ให้เด็กได้ใช้ความคิดที่เป็นต้นแบบต่อไปอีก วิธีการอย่างหนึ่งได้แก่การเน้นไปที่ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือที่ผู้เขียนอยากจะเรียกว่าเน้นไปที่ข้อมูล ข้อนี้ทำให้เกิดความหลงผิดกันขึ้นมาว่า ยิ่งใครรู้ข้อเท็จจริงมากเท่าไร เขาก็ยิ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพเป็นจริงมากเท่านั้น ฉะนั้นเขาจึงจับเอาข้อเท็จจริงมากมายที่กระจัดกระจาย

และไม่เกี่ยวข้องกันมายัก ๆ เข้าไปในหัวของนักเรียน เด็กต้องเสียเวลาและพลังงานไปในการเรียนรู้ข้อเท็จจริงมากขึ้น ๆ จนไม่เหลือช่องไว้ให้กับการใช้ความคิดมากนัก จริงอยู่การคิดอะไรโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงก็คงเป็นการคิดที่ว่างเปล่าไร้สาระ แต่ “ข้อมูล” เพียงอย่างเดียวก็เป็นอุปสรรคต่อการคิดที่ร้ายพอ ๆ กับการไม่รู้ข้อมูลอะไร

อีกวิธีหนึ่งที่เขาใช้บั่นทอนการใช้ความคิดที่เป็นกันแบบได้แก่การย่ำว่าสังคมนิยมทั้งปวงล้วนเป็นสิ่งที่สัมพัทธ์ มีการเบ้าประโคมกันว่าสังคมนิยมเป็นมโนภาพแบบอภิปรัชญา ใครที่บอกว่าต้องการกันสังคมนิยมให้พบจะถูกพวกนักคิด “ก้าวหน้า” ในยุคของเราหาว่าเป็นคนล่าหลัง พวกนักคิดเหล่านี้ต่างประกาศออกมาว่าสังคมนิยมเป็นเรื่องของอภิปรัชญา ท่านเองเกี่ยวกับพวกเรานิยมอะไรเทือกนั้น พวกเขาบอกว่าการคิดกันอะไรที่เป็นวิทยาศาสตร์นั้นจะต้องสลัดบัจจัยอภิปรัชญาออกไปให้หมด เป้าหมายของการคิดกันทางวิทยาศาสตร์อยู่ที่ต้องมองโลก วิเคราะห์โลก โดยไม่ให้มีทัศนคติและผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง นักวิทยาศาสตร์จะต้องใช้มือที่สะอาดไปจัดการกับข้อเท็จจริง เหมือน ๆ กับพวกศัลยแพทย์ใช้มือที่สะอาดไปจัดการกับคนไข้ ความคิดแบบนี้เขาเรียกว่าความคิดแบบสัมพัทธ์นิยม (relativism) หรือที่เรียกอีกอย่างว่า ประจักษ์นิยม (empiricism) หรือปฏิฐานนิยม (positivism) ผลลัพธ์ที่เกิด

จากความคิดแบบนี้ทำให้การใช้ความคิดสูญแรงกระตุ้นอันสำคัญยิ่ง หรือสูญเสียความปรารถนาและผลประโยชน์อันมีอยู่ในตัวของคนที่คิด การคิดเลยมีสภาพไม่ผิดกับเครื่องจักรทำหน้าที่ย่อยข้อมูล (หรือข้อเท็จจริง) ความจริงแล้วการใช้ความคิดโดยทั่วไปนั้นเกิดจากความ ต้องการที่จะหาอะไร ๆ มาสนองความต้องการทางวัตถุ และการแสวงหาสัจธรรมก็ฝังรากอยู่กับผลประโยชน์และความต้องการของบุคคลและกลุ่มคน หากไม่มีผลประโยชน์ที่ว่ามันเสียแล้วมันก็ทำให้ขาดแรงกระตุ้นที่จะแสวงหาสัจธรรม ทุกยุคทุกสมัยจะมีคนอยู่บางกลุ่มที่อาศัยสัจธรรมมาส่งเสริมผลประโยชน์ของตน ตัวแทนของกลุ่มนี้จะเป็นนักบุกเบิกในเรื่องความคิดของมนุษย์ พร้อมกับนั้นก็ยังมีคนอยู่บางกลุ่มที่อาศัยการบิดบังสัจธรรมมาส่งเสริมผลประโยชน์ของตน กลุ่มหลังนี้แหละแสดงให้เห็นชัดว่าการศึกษาค้นคว้าในผลประโยชน์ของพวกเขา นำพิษภัยมาสู่ผู้ที่แสวงหาสัจธรรมเพียงใด เพราะฉะนั้นปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่ตรงที่ว่า มีผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ในการคิดหรือไม่ หากแต่อยู่ที่ตรงที่ว่าในการคิดมีผลประโยชน์ชนิดใดแฝงอยู่ต่างหาก ผู้เขียนอยากจะพูดอีกว่าทราบใดที่ในมนุษย์ทุกคนมีความใฝ่ฝันที่จะได้พบสัจธรรม ~ อันนี้ย่อมเป็นเครื่องแสดงว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่ต้องการสัจธรรมทั้งสิ้น

ข้อความนี้ (ความต้องการสัจธรรม) เป็นจริงสำหรับคนทั่วไป เพราะการรู้สัจธรรมจะช่วยให้กำหนดชีวิตในโลก

และยังเป็นจริงสำหรับเด็กๆ โดยเฉพาะ กล่าวคือในฐานะเด็กคนหนึ่งนั้นมนุษย์ทุกคนจะต้องผ่านภาวะที่ไร้พลังกำลัง และสัจธรรมก็เป็นอาวุธที่ทรงพลังที่สุดอย่างหนึ่งของผู้ที่ไร้อำนาจ ทว่าประโยชน์ของสัจธรรมมิได้มีเพียงช่วยให้คนเราสามารถกำหนดค่านิยมในชีวิตในโลก หากความเข้มแข็งของคนเรายังขึ้นอยู่กับความรู้สัจธรรมเกี่ยวกับตัวเองเป็นอย่างมาก จริงอยู่ความมั่งงายหรือความไม่รู้เกี่ยวกับตัวเองอาจเป็นประหนึ่งไม้เท้ายันรักแร้ช่วยพยุงคนที่ไม่สามารถเดินด้วยขาของตัวเอง แต่ความมั่งงายหรือความไม่รู้เกี่ยวกับตัวเองก็มีแต่จะไปเพิ่มความอ่อนแอของคนเรา ความเข้มแข็งอย่างที่สุดของคนเรานั้นย่อมอยู่ที่การรู้จักผสมผสานบุคลิกทุกด้าน (เช่น ก้านอารมณ์กับก้านเหตุผล) ให้ผสมกลมกลืนกันมากที่สุด และอันนี้ก็หมายความว่า จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเองอย่างกระจ่างแจ้ง “จงรู้จักตัวท่านเองเสียก่อน” จึงนับเป็นบัญญัติพื้นฐานอย่างหนึ่งซึ่งมุ่งหมายให้มนุษย์มีความเข้มแข็งและมีความสุข

นอกจากบัจจัยที่กล่าวมาแล้วยังมีบัจจัยอีกหลายอย่างซึ่งคอยบั่นทอนการศึกษาที่เป็นกันแบบ ที่อาจจะหลงเหลืออยู่ในหมู่คนทั่วไป วัฒนธรรมส่วนใหญ่ของเรานั้น ไม่ว่ามันจะเกี่ยวข้องกับปัญหาพื้นฐานในเรื่องชีวิตบุคคลและสังคม ไม่ว่ามันจะเกี่ยวข้องกับปัญหาทางจิตวิทยา เศรษฐกิจ การเมืองและศีลธรรม

มีหน้าที่อยู่ประการเดียวคือทำให้เรื่องทุกเรื่องเป็นเรื่องที่มีดมัวหรือยุ่งยากซับซ้อน เหตุผลอย่างหนึ่งที่ชอบอ้าง ๆ กันก็คือบอกว่าปัญหาทั้งหลายมันสลบซับซ้อนเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ แต่จริง ๆ แล้วปัญหาพื้นฐานส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเกี่ยวกับชีวิตของบุคคลหรือสังคม ไม่ใช่ปัญหาที่ยากเย็นอะไร อีกนัยหนึ่งมันเป็นปัญหาที่ง่ายเสียจนเราคาดหวังให้ทุกคนมาเข้าใจได้ การทำให้ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องที่แสนจะสลบซับซ้อน และถือว่ามีแต่ "ผู้เชี่ยวชาญ" เท่านั้นที่จะเข้าใจปัญหาเหล่านี้ได้ (และเอาเข้าจริงผู้เชี่ยวชาญก็เข้าใจปัญหาเพียงแคบ ๆ เพราะคนเล่าเรียนมาในสาขาวิชาที่จำกัด) ย่อมมีผลไปบั่นทอนสมรรถภาพในการคิดของประชาชน จนประชาชนไม่เชื่อใจตนเองว่าจะขบคิดปัญหาที่มีความสำคัญจริง ๆ กับตนได้ตก ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเรื่องทุกเรื่องมันมีข้อมูลยู่ยبابไปหมด ไม่รู้จะทำอย่างไรกับมันดี ได้แต่สูทนรออย่างกระวนกระวายว่าเมื่อใดผู้เชี่ยวชาญเขาจะบอกว่า "จะทำอะไร" และ "จะไปทางไหนกันดี"

อิทธิพลชนิดนี้มีผลลัพท์อยู่ ๒ ด้าน คือด้านหนึ่งทำให้คนเราเห็นว่าทุกอย่่างที่มีการพูดหรือพิมพ์ออกมาเป็นสิ่งที่น่าสงสัยและชวนให้เยาะเย้ยถากถาง กับอีกด้านหนึ่งทำให้คนเราเชื่ออย่างไว้เคียงสว่าทุกอย่่างที่ผู้เชี่ยวชาญบอกย่อมนถูกต้องหมด ลักษณะเยาะเย้ยถากถางบวกกับการเชื่อตามผู้เชี่ยวชาญอย่างเชื่อง ๆ นับเป็นสิ่ง

ที่ปรากฏอยู่ในหมึกนยุคปัจจุบัน มันมีผลที่สำคัญคือไปบันทึก
ไม่ให้คนเรากล้าคิดกล้าตัดสินใจอะไรด้วยตัวเอง

อีกวิธีหนึ่งที่เขาใช้บันทึกความสามารถในการคิดในเชิง
วิพากษ์ก็คือ เสนอเรื่องราวต่างๆ ออกมาในแบบที่ตัดขาดจาก
โครงสร้าง ข้อเท็จจริงต่างๆ จะสูญเสียลักษณะเฉพาะ ซึ่งจะมีได้ก็ต่อ
เมื่อข้อเท็จจริงเหล่านั้นประกอบเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง อันนี้
ทำให้ข้อเท็จจริงต่างๆ มีความหมายแต่ในเชิงนามธรรมหรือใน
เชิงปริมาณ ข้อเท็จจริงกลายเป็นเพียงข้อเท็จจริงอีกอย่างหนึ่งที่
เราจะต้องรู้ และปัญหาสำคัญที่สุดก็คือเรา^{รู้}ข้อเท็จจริงมากหรือ
น้อย แต่หารู้ไม่ว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นมันเกี่ยวโยงอยู่กับโครงสร้าง
อย่างไร วิทยุ ภาพยนตร์และหนังสือพิมพ์มีบทบาทในเรื่องนี้มาก
เวลาเขาประกาศว่ามีการทิ้งระเบิดเมืองๆ หนึ่ง มีคนเสียชีวิตนับ
ร้อย เขาก็จะกันหรือต่อต้านด้วยการโฆษณาชวนเชื่อหรือเหล่า โฆษก
คนเดียวกันซึ่งนำเสียงอันชวนฟังและน่าเชื่อถือของเขาทำให้คุณเงี่ย
หูฟังสถานการณ์การเมืองอย่างใจจุกใจจ่อเมื่อกัน พอถึงตอนนั้นเขา
ก็กลับพูดโน้มน้าวให้คุณฟังกับคุณภาพของสบูยี่ห้อหนึ่งซึ่งอุปถัมภ์
รายการข่าว^{นั้น}อยู่ ภาพยนตร์ข่าว^{นั้น}หลังจากแพร่ภาพเรือถูกถล่ม
ด้วยตอร์ปิโดก็จะสลับกับการแพร่ภาพประเภทแฟชั่นโชว์ ส่วน
หนังสือพิมพ์^{นั้น}เล่าก็พูดถึงความคิดต่างๆ ที่ฟังจนเวียน หรือพูด
ถึงรสนิยมในเรื่องอาหารของพวกสาวสังคม โดยให้ทั้งเนื้อที่และ

ความสำคัญพอๆกับการรายงานข่าวที่มีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์ และศิลปะ ทั้งหมดนี้ทำให้เราไม่สามารถนำเอาสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา โยงเป็นระบบได้ มันทำให้เราหมดความตื่นเต้น อารมณ์และการ กิดในเชิงวิพากษ์ของเราถูกยับยั้งไม่ให้เกิดขึ้น และในที่สุดเท่าที่ที่ เรามีต่อความเป็นไปในโลกก็มีลักษณะทางเฉยๆไม่ยินดียินร้าย สรุป แล้วในนามของ "เสรีภาพ" มันทำให้ชีวิตสูญเสียโครงสร้างไปหมด ชีวิตกลายเป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นด้วยชิ้นส่วนเล็กๆ จำนวนมากมาย แต่ละชิ้นแยกเป็นเอกเทศจากกัน ไม่มีใครมองเห็นภาพรวมอัน ประกอบขึ้นด้วยชิ้นส่วนเหล่านี้ แต่ละคนถูกปล่อยให้เผชิญกับชิ้น ส่วนเหล่านี้ตามลำพัง เหมือนกับเด็กๆเผชิญกับเกมต่อภาพ แต่ มีข้อที่แตกต่างคือเด็กรู้ว่าภาพที่แกจะต่ออันนั้นเป็นบ้านหลังหนึ่ง แล้วแกก็ยังรู้ว่าแต่ละส่วนที่แกเล่นอยู่นั้นเป็นส่วนไหนของบ้าน ส่วนผู้ใหญ่เราหาได้รู้ไม่ว่า "ภาพรวม" คืออะไร ทั้งยังไม่รู้ว่าแต่ละ ชิ้นที่ตนจับต้องอยู่ตรงส่วนไหนของภาพรวม เขาได้แต่พิศวง งงงันและวิตกกังวลกลัว ได้แต่เฝ้าจ้องดูชิ้นส่วนเล็กๆ ที่ไร้ความ หมายเหล่านั้น

นอกจากความรู้สึกและความคิดของคนเราขาด "ลักษณะ เป็นต้นแบบ" ภัยเหตุผลต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ความต้องการ (Williog) ของเราก็อยู่ในข่ายเดียวกัน แต่การตระหนักว่าความ ต้องการของเราขาดต้นแบบ ออกจะยากอยู่มากทีเดียว คนในยุค

ปัจจุบันดูเหมือนจะทราบว่าตัวเองมีความต้องการหลายอย่าง และ
 ปัญหาเหมือนอยู่ตรงที่ว่าถึงแม้เขาจะทราบว่ามีความต้องการอย่าง
 นั้นอย่างนี้ แต่เขาไม่อาจทำอะไร ๆ ตามที่ต้องการ เราทุ่มเทพลัง
 งานทั้งหมดไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ และคนส่วนใหญ่ก็ไม่
 เคยตั้งคำถามว่า ตัวเองต้องการสิ่งนั้นสิ่งนี้จริง ๆ หรือเปล่า พวกเขา
 ไม่เคยหยุดคิดว่าเป้าหมายที่ตัวเองวิ่งไล่อยู่นั้นเป็นสิ่งที่พวกเขา
 ต้องการจริง ๆ หรือไม่ สมัยเรียนหนังสือในโรงเรียนพวกเขาต้อง
 การให้ได้เกรดคะแนนดี ๆ พอพวกเขาเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องการได้รับ
 ความสำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้น มีเงินทองมากขึ้นมีอิทธิพลบารมีมากขึ้น
 หรือต้องการซื้อรถยนต์คันใหม่ ต้องการไปท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ
 และอื่น ๆ อีกอีกป่าละ แต่ในขณะที่พวกเขาค้นร่นไขว่คว้าสิ่งที่ต้อง
 การอย่างบ้าคลั่งนั้น หากพวกเขาหยุดคิดสักนิดหนึ่งที่คำถาม
 นี้อาจผุดขึ้นในใจของพวกเขา "ถ้าฉันได้งานใหม่ ได้รถยนต์คัน
 ใหม่ ได้เดินทางไปเที่ยวในครั้งนี้ แล้วหลังจากนั้นล่ะจะอยากได้อะไรอีกไหม
 สิ่งที่เราไขว่คว้ามานี้มันมีประโยชน์จริง ๆ หรือเปล่า
 ฉันต้องการสิ่งเหล่านี้จริง ๆ หรือ ฉันไม่ได้วิ่งไล่เป้าหมายที่คิดว่า
 มันจะให้ความสุขซึ่งพอไปถึงแล้วกลับวิ่งหนีฉันไปอีกดอกหรือ"
 คำถามเหล่านี้เมื่อมันผุดขึ้นในใจแล้วย่อมทำให้คนเราเกิดความ
 หวาดหวั่น ที่มันทำให้หวาดหวั่นก็เพราะคำถามเหล่านี้ สั่นคลอน
 รากฐานที่การกระทำทั้งหมดของเราตั้งอยู่ สั่นคลอนความรู้ เกี่ยว

กับสิ่งที่เราต้องการ เพราะฉะนั้นคนเราจึงมักสละความวิตกกังวลใจเหล่านั้นทิ้งไปโดยเร็ว พวกเขา รู้สึกว่าที่คำถามเหล่านั้นเข้ามาทวนใจเขาก็เนื่องมาจากพวกเขาอยู่ในภาวะอ่อนเพลียหรือกตัญญูแล้วจากนั้นพวกเขาก็วิ่งไล่เบ้าหมายที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นเบ้าหมายของตัวเองต่อไป

แต่ทั้งหมดนั้นก็สะท้อนให้เห็นสังจธรรมได้ลง ๆ ซึ่งก็คือสังจธรรมที่ว่าคนในยุคปัจจุบันมีชีวิตอยู่กับสิ่งลวงตา นั่นก็คือเขาเชื่อว่าตัวเองรู้ว่าต้องการอะไร แต่เอาเข้าจริง เขากลับต้องการในสิ่งที่คนอื่นอยากให้เราต้องการ การที่จะยอมรับความข้อนี้ได้นั้นจำเป็นจะต้องตระหนักเอาไว้วามันไม่ใช่เรื่องง่ายที่คนเราจะรู้ว่าตัวเองจริง ๆ ต้องการอะไร (ถึงที่คนส่วนใหญ่มักจะคิดกันอย่างนี้) เพราะเรื่องนี้ (รู้ว่าจริง ๆ ตัวเองต้องการอะไร) มันเป็นปัญหาที่ยากยิ่งอย่างหนึ่งที่มนุษย์เราต้องขบต้องแก้ ภารกิจอันนี้ (ขบคิดว่าตัวเองจริง ๆ ต้องการอะไร) คนเรามักพยายามหลีกเลี่ยงอย่างสุดฤทธิ์โดยหันไปยอมรับเบ้าหมายที่คนอื่นเขากำหนดไว้ให้แล้ว ประหนึ่งว่ามันเป็นเบ้าหมายของตนเอง คนในยุคปัจจุบันเมื่อพยายามจะก้าวไปให้ถึงเบ้าหมายที่เขาทึกทักว่าเป็น "ของตน" นั้น พร้อมทั้งจะเสี่ยงภัยเสี่ยงชีวิตนานับการ แต่พอจะให้เขากำหนดเบ้าหมายที่เป็นของตัวเองจริง ๆ เขากลับกลัวที่จะเสี่ยงภัยเสี่ยงชีวิต ไม่กล้าแบกความรับผิดชอบในเรื่องนี้ เขามักเข้าใจผิดคิดว่าการทำอะไร

อย่างคร่ำเคร่งจริงจังนั้นแหละคือหลักฐานบ่งว่าเป็นการกระทำที่
 ตัวเองเป็นผู้กำหนดขึ้น ทั้ง ๆ ที่เรารู้ยู่ว่าการกระทำที่วานี้หาได้
 ผิดแปลกไปจากพฤติกรรมของนักแสดงหรือผู้ที่ถูกสะกดจิตสักก็
 มากน้อยไม่ เวลาเขากำหนดพล็อต (เค้าโครง) ของละครลงมาให้
 นักแสดงแต่ละคนก็ยอมแสดงบทบาทที่เขากำหนดมาให้ได้อย่าง
 เต็มที่ กระทั่งนักแสดงก็อาจคิดแนวคิดรายละเอียดของบทที่ตน
 แสดงบางอย่างได้ด้วยตัวเอง แต่ถึงอย่างไรเขาก็ยังคงแสดงบทบาท
 ที่คนอื่นกำหนดมาให้ยู่ดี

ความจริงที่บอกว่าความต้องการ รวมทั้งความคิดและ
 ความรู้สึกของเรา จริง ๆ แล้วส่วนใหญ่ไม่ใช่ความต้องการ (รวม
 ทั้งไม่ใช่ความคิดและความรู้สึก) ของเราเอง หากเป็นสิ่งที่เขาชัก
 เชี่ยกให้กับเราจากภายนอกนั้นเป็นเรื่องที่เราตระหนักหรือเข้าใจ
 ได้ยากยิ่ง ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องนั้นมันโยงอยู่กับปัญหาเรื่องอำนาจและ
 เสรีภาพอย่างแนบแน่น ในช่วงระยะที่ประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบัน
คลี่คลายออกไปนั้นอำนาจของคริสตจักรได้ถูกแทนที่ด้วยอำนาจ
ของรัฐ จากนั้นอำนาจของรัฐก็ถูกแทนที่ด้วยอำนาจของมโนธรรม
และมาถึงในยุคของเราอำนาจของมโนธรรมก็ถูกแทนที่ด้วยอำนาจ
ของสามัญสำนึกและมตีมหาชน ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือคอยบีบ
บังคับให้คนเราทำอะไรตาม ๆ กัน เนื่องจากเราได้ปลดปล่อยตัว
 เองจากอำนาจในรูปแบบเก่า ๆ ที่มองเห็นได้ชัดเจน เราจึงมองไม่

เห็นว่าตัวเองได้ตกเป็นเหยื่อของอำนาจชนิดใหม่ (เรามีชีวิตประ-
 หนึ่งเป็นหุ่นยนต์) ทัศนียภาพอยู่กับสิ่งลวงตาอื่นทำให้เราหลงเชื่อว่า
 ตัวเองเป็นผู้มีความต้องการเป็นของตน สิ่งลวงตาอื่นนี้ช่วยอำ-
 พรางไม่ให้คนเราตระหนักถึงความไม่มั่นคงปลอดภัย แต่สิ่งลวง
 ตาอื่นนี้ช่วยเราได้เพียงแค่นั้น เพราะโดยเนื้อแท้แล้วตัวตนของเรา
 เราถูกบั่นทอนลงไปมาก และยังทำให้เรารู้สึกไร้พลังกำลังและรู้สึก
 ไม่มั่นคงปลอดภัยหนักยิ่งขึ้น เรามีชีวิตอยู่ในโลกที่คนทุกคนขาด
 ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแท้จริง ทุกคนและทุกสิ่งในโลกที่
 ว่างกลายเป็นเครื่องมือของกันและกัน โดยที่คนเราได้กลายเป็น
 ส่วนหนึ่งของเครื่องจักรที่เขาสร้างขึ้นมาด้วยมือ เราคิด รู้สึกและ
 ต้องการในสิ่งที่เราเชื่อว่าคนอื่นเขาต้องการให้เราคิด รู้สึกและต้อง
 การอย่างนั้นอย่างนั้น เมื่อตกอยู่ในสภาวะอย่างนี้ตัวตนของเรา ก็กับ
 สูญไป / โดยที่ถ้าหากเรารักษาตัวตนเอาไว้ได้ เราก็สามารถสร้าง
 ความมั่นคงปลอดภัยอย่างแท้จริงเยี่ยงมนุษย์ที่มีอิสระได้

เมื่อตัวตนของเราดับสูญไปก็ยิ่งทำให้เราเกิดความจำเป็นที่
 จะต้องทำอะไร ๆ ตามคนอื่นเขาหนักยิ่งขึ้น เพราะการสูญตัวตน
 (หรือความเป็นตัวของตัวเอง) ทำให้เราเกิดสงสัยในเอกลักษณ์
 ของเราอย่างลึกซึ้ง มันจะเกิดคำถามขึ้นในใจว่า "ถ้าฉันไม่ได้เป็น
 อะไรนอกจากเป็นในสิ่งที่ฉันเชื่อว่าคนอื่นเขาอยากให้เป็น แล้ว
 "ตัวฉัน" เป็นอะไรกันแน่" / ความสงสัยเกี่ยวกับตัวตนนี้เริ่มเกิด

ชั้นนับตั้งแต่สังคมในยุคกลางแตกสลายลง (โดยที่ในสังคมของยุคกลางจะไม่มีใครสงสัยในฐานะของตัวเองเพราะทุกคนมีฐานะอันแน่นอน นอกจากตัวอยู่ในสังคมนั้น) และปัญหาเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของคนเราก็คือเป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งของปรัชญาสมัยใหม่ นับแต่สมัยของเคส์คาตต์เป็นต้นมา ทุกวันนี้เราทุกคนต่างก็คิดว่าเรานั้นก็คือเรา แต่ความสงสัยเกี่ยวกับตัวเองก็ยังมีอยู่หรือมีมากขึ้นด้วยซ้ำ ปีรันเดโล (Pirandello) ได้สะท้อนความรู้สึก (สงสัยในตัวเอง) ของคนในยุคปัจจุบัน เช่นว่า นี่ออกมาในบทละครของตน เขาได้ตั้งคำถามขึ้นมาว่า ฉันเป็นใครกันแน่ นอกเหนือจากร่างกายของฉันแล้วมีอะไรอีกไหมที่พิสูจน์ถึงความมีเอกลักษณ์ของฉัน ถ้าตอบของปีรันเดโลไม่เหมือนกับของเคส์คาตต์ ซึ่งย่ำว่าตัวตนของคนเรามีแน่ ๆ ในขณะที่ปีรันเดโลกลับปฏิเสธว่าคนเราหาได้มีตัวตนไม่ ฉันไม่มีเอกลักษณ์อะไร ไม่มีตัวตนอะไรนอกจากตัวตนที่สะท้อนสิ่งที่คนอื่น ๆ เขาคาดหวังให้ฉันเป็น ฉันเป็น "อย่างที่คุณอยากให้ฉันเป็น"

* การสูญเสียเอกลักษณ์เช่นว่านี้ยังทำให้คนเราจำเป็นที่จะต้องทำอะไรตาม ๆ กัน มันหมายถึงว่าเราจะมีความมั่นใจในตัวเองได้ก็ต่อเมื่อเราทำตามสิ่งที่คนอื่นเขาคาดหวังได้ครบถ้วน ถ้าเราทำตามไม่ได้เราก็ต้องเผชิญกับการไม่ยอมรับและเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวมากยิ่งขึ้น ใช่แต่เท่านั้นถ้าเราทำตามสิ่งที่คนอื่นเขาคาดหวัง

ไม่ได้เราก็จะเข้ากับคนในกลุ่มไม่ได้ ซึ่งอันนี้แหละจะมีผลกระทบ
ต่อสถิติปรัชญาของเราอย่างมากทีเดียว

การทำอะไรตามความคาดหวังของคนอื่นก็ดี การไม่ยอมทำ
ตัวให้แตกต่างจากคนอื่นก็ดี เหล่านี้ย่อมช่วยลดทอนขจัดความสับสน
สับสนในเอกลักษณ์ของเราได้ และยังทำให้เรารู้สึกมั่นคงปลอดภัย
ขึ้นมาด้วย แต่ราคาที่เราต้องจ่ายให้กับสิ่งที่ว่านั้นมันสูงเหลือเกิน
เพราะการสลัดทิ้งบัจเจกภาพ สลัดทิ้งการแสดงออก (ทางความ
คิด ความรู้สึก และความต้องการ) ตามธรรมชาติ ทำให้ชีวิตของ
เราหมดความหมาย มองในแง่จิตวิทยาคนประเภทหุ่นยนต์ก็คือ
ผู้ที่ตายไปแล้วในแง่ของอารมณ์และสติปัญญา แม้เขาจะยังมีชีวิต
อยู่ในแง่ชีววิทยาก็ตาม เขาอาจจะยังกินร่นเคลื่อนไหวร่างกายอยู่
แต่ชีวิตได้หลุดลอยไปจากร่างของเขาเสียแล้ว คนในยุคปัจจุบัน
อาจแสดงออกว่าตัวเองมีความพอใจและมองอะไร ๆ ในแง่ดี แต่
ลึกๆแล้วเขารู้สึกความสับสนอย่างมาก จนพูดได้ว่าเขารู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง
เอาทีเดียว ปากเขายังเน้นในเรื่องบัจเจกภาพ เขาต้องการมี
“ความแตกต่าง” จากคนอื่น และไม่มีอะไรมาทำให้เขารับรู้
กับความคิดว่า “เขามีความแตกต่าง” เวลาเราไปซื้อตัวรถไฟเขา
จะแจ้งให้เราทราบว่าพนักงานขายตัวมีชื่ออย่างนั้นอย่างนี้ สิ่งของ
ต่าง ๆ เช่น กระจ่างใส ไฟ และวิทยุกระจ่างใสหัวล้านถูก “ทำให้
เป็นส่วนหนึ่ง” โดยคิดชื่อย่อของผู้เป็นเจ้าของเอาไว้ ทั้งหมดนี้

เป็นเครื่องชี้ว่าคนเรากระหายใคร่จะมี "ความแตกต่าง" แต่สิ่ง
เหล่านี้ก็เป็นเพียงร่องรอยสุดท้ายของบัจเจกภาพที่หลงเหลืออยู่
คนในยุคปัจจุบันกระหายใคร่จะมีชีวิต แต่เนื่องจากตัวเองมีสภาพ
เป็นเหมือนหุ่นยนต์ เขาจึงไม่สามารถล้มบรรทัดชีวิตในแง่ที่สามารถ
กระทำสิ่งต่างๆ ได้ตามธรรมชาติ (หรือตามความคิด ความรู้สึก
ความต้องการของตัวเองจริงๆ) เขากลับไปหัดยึกเอาความสุข
ความยินดีในเรื่องอื่นๆ มาเป็นตัวแทนของชีวิต เช่น ความสุข
จากการดื่มเหล้า ความสุขจากการเล่นกีฬา ตลอดจนปล่อยให้
เคลิบเคลิ้มไปกับชีวิตของพระเอกนางเอกในภาพยนตร์

สรุปแล้วเสรีภาพสำหรับคนในยุคปัจจุบันมีความหมายอย่าง
ใดหรือ

คนในยุคปัจจุบันได้ปลดปล่อยตัวเองจากพันธนาการภาย
นอก ซึ่งคอยขัดขวางไม่ให้เขาได้ทำและคิดอย่างที่เขาเห็นเหมาะสม
เขาคงจะมีอิสระที่จะทำอะไรๆ ได้ตามเจตจำนงของตนหากเขาทราบ
ว่าสิ่งที่ตัวเองคิด รู้สึกและต้องการนั้นคืออะไร แต่เขาไม่ทราบ
อันนั้นก็เลยทำให้เขายอมก้มหัวให้กับอำนาจต่างๆ ที่ไม่ปรากฏตัวคน
ทั้งยังยอมรับตัวคนที่ไม่ใช่ของตนเข้าอีก ยิ่งเขาประพฤติกว้อย่าง
นี้มากเท่าใด เขาก็จะยิ่งรู้สึกไร้พลังกำลังมากขึ้น และยิ่งถูกบีบบัง
คับให้ทำอะไรตามๆ กันมากขึ้น คนในยุคปัจจุบันแม้จะมีท่าทีมอง
โลกในแง่ดี มีความริเริ่มสร้างสรรค์ แต่ลึกๆ แล้วเขามีความรู้สึก

เข้ามาประหนึ่งว่าตัวเองเป็นอัมพาต ~~(*)~~

ถ้ามองเผิน ๆ ย่อมเห็นว่าคนทั้งหลายทำหน้าที่ของตนได้ดี
ไม่ว่าในแง่ของชีวิตทางเศรษฐกิจหรือชีวิตทางสังคม แต่มันจะเป็น
อันตรายอย่างมากที่เกี่ยวถ้าหากมองข้ามการขาดความสุขอันแฝงอยู่
ในส่วนลึกของคนทั้งหลาย ถ้าชีวิตมันหมดความหมายเพราะคน
เราไม่มีโอกาสสัมผัสชีวิตจริง ๆ อันนี้ย่อมทำให้คนเรารู้สึกท้อแท้
หวังหรือหมดอาลัยตายอยาก คนที่อดอาหารตายมิได้ตายไปอย่าง
เจ็บสงบฉันใด คนที่ตายเพราะชีวิตไร้ความหมายก็ย่อมไม่ตายไป
อย่างเจ็บสงบฉันนั้น ถ้าเรามองความเป็น "ปรกติ" ของคนใน
แง่ของความต้องการทางเศรษฐกิจอย่างเดียว หรือถ้าเราไม่ยอม
ตระหนักว่าคนทั่วไปที่มีสภาพเหมือนหุ่นยนต์มีความทุกข์ทรมาน
ในจิตใจสำนึกขนาดไหน เราก็จะไม่มีทางมองเห็นภัยที่คุกคาม
วัฒนธรรมของเราจากตัวของมนุษย์ ภัยที่วานักคือ ความพร้อม
ของคนในยุคปัจจุบันที่จะยอมรับผิดชอบต่อคนไหนก็ได้
ขอเพียงเขาสัญญาว่าจะหยิบยื่นความตื่นตัวเราใจ และหยิบยื่น
โครงสร้างการเมืองและสัญลักษณ์อื่นจะทำให้พวกเขาเกิดความรู้
สึกว่า ก็จะทำให้ชีวิตของตัวเองมีความหมายและความมั่นคง
ปลอดภัย.